

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

სამშენებლო

გ. შიშინაძე

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ჯეჯილ „ჯეჯილისა“

I სურათი: მე ქაჯები მეგონა, თურმე თავგები ხრამ- დენ ჩემს წიგნს	66
II პასუხი ბედისა. ლექსი შიშ მღვიმეჯისა	67
III ცხენის ერთგულობა	69
IV მხიარული თუთიყუში	71
V პატარა მონადირენი. საკ. გეჯაშვილისა	73
VI გმირი დერციკი. ზღაპარი (დასასრული) ალ. ნათაძისა.	77
VII შოკოლადი (თარგმანი) — კუდრაჭასი.	84
VIII კრა-გიულა (ქვის საუკუნის პატარა ქალი) ფრან- გულიდან — ეკ. მესხისა	87
IX წვრილმანი: ანდაზები, გამოცანები, სამათემატიკო გამოცანა, ჩქარა გამოსათქმელი და სხვა.	95
—————	
X გიორგი წერეთლის ხსოვნას. გ. ქუშიშვილისა.	97
XI ჯამი აივსო! ეკ. გაბაშვილისა.	98
XII მუსიკალური დასაკრავები საქართველოში. გ. ჯეფ- ნაძისა	106
XIII დაღუპული მეზღვაური, დასასრული — ცქვიტისა.	110
XIV წერილების და ფოსტის გაგზავნ-გამოგზავნის ის- ტორია ბერლინისა. თარგმანი ალ. ფაღავასი	119
XV ამბავი ერთი კაცის ცხოვრებისა (თომა ალვა ედი- სონი)	124

ჯეჯილის რედაქციაში ისეიდება ახლათ დაბეჭდილი:

მცენარეები და ცხოველები

(ცხელი ქუეყნებისა. (დასურათებული)

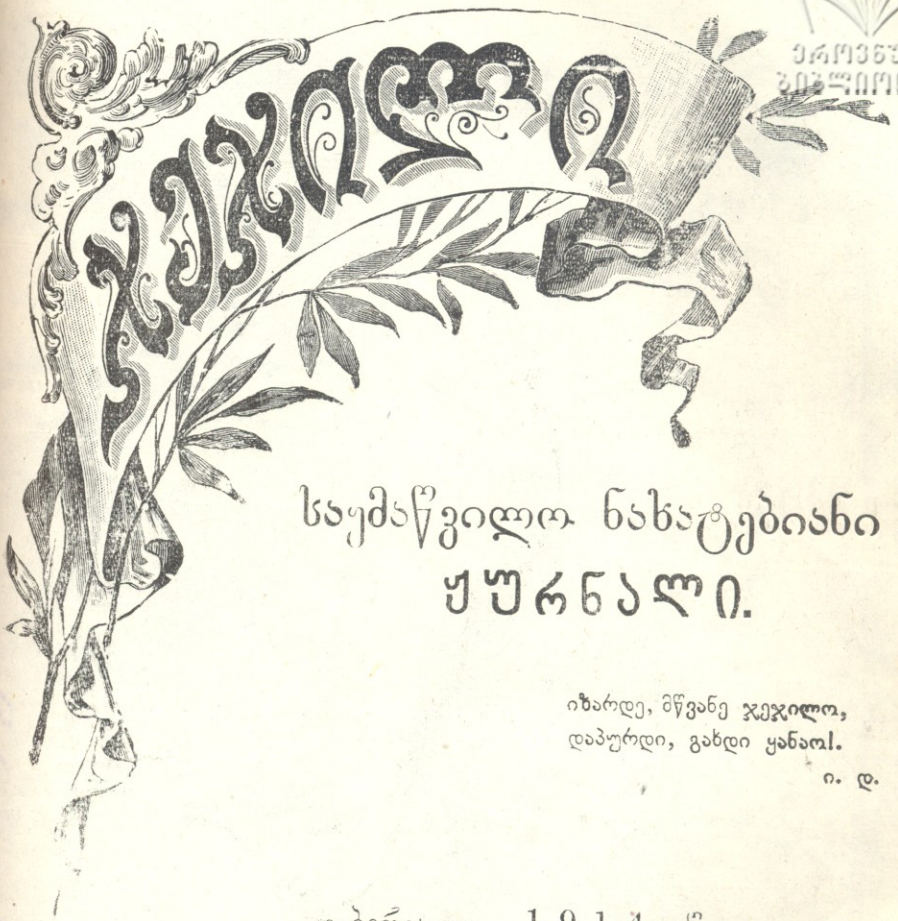
ნება დართული კავკ. ოლქის მზრუნველისაგან

სკოლებში სხმარებლათ.

————— ფასი 35 კაპ. —————

ქართული
საქმიანობა

საქმასწავლებლო ნახატებიანი უსრნალი.

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!

ი. დ.

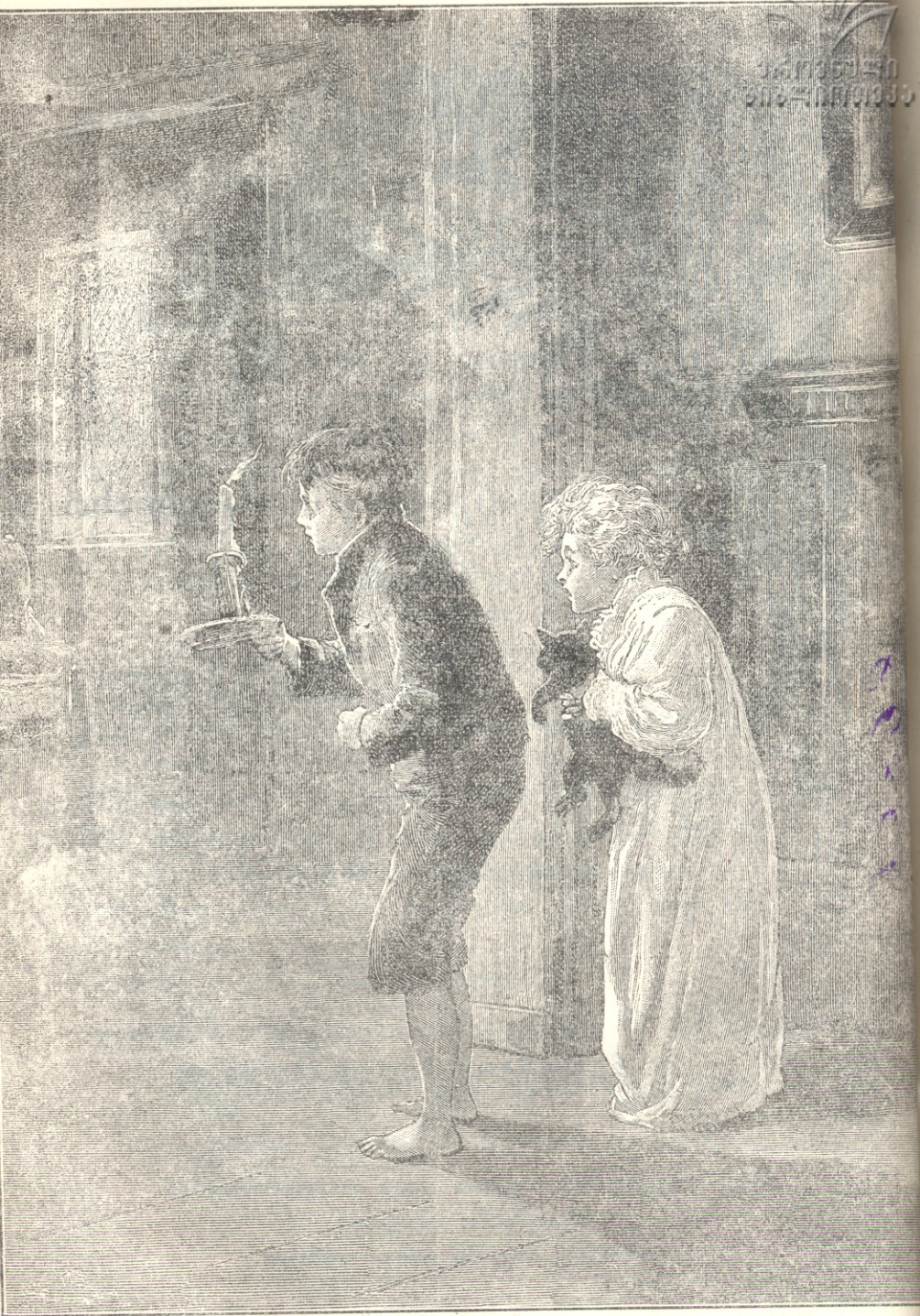
თებერვალი, 1914 წ.

◆ წელიწადი მეოცდახუთე ◆

თ ბ ი ლ ი ს ი

ელექტრომბეჭდავი „ზრომა“, მუხრანის ქ. № 12.

1914

— მე ქაჯები მეკონა, თურმე თაგვები სვრამდენ ჩემს წიგნს.

ჰასუხი ბედისა.

(ვუძღვნი ვაჟა-ფშაველას)

ითხარ, ბაღლო, რა გაწუხებს,
რასა სჩივი, რასა სტირი?
ჯერ ხომ ისევ ჰატარა ხარ,
განა რა გაქვს გასაჭირი?!

იქნებ რამე დაგეკარგა,
ემებე და ველარ ჰპოვე?
ან გამოხველ დედის ჩუმათ
ისე, რომ არ დაეთხოვე!

ან იქნება მასწავლებელს
უნებურად გაეპარე,
რომ ტოლებთან ერთად, ცელებო,
მოგერბინა არემაჩე?!

— არც ერთი და არც მეორე,
უფრო მეტად არც მესამე,
მაწუხებს და მავალალებს
სხვა დარდი და სხვა კვნესა მე!

დიეს დილას რომ კლასში მიველ
ნახეჯარ წლის ფული მთხოვეს
და რადგანაც არა მქონდა,
აიღეს და დაძითხოვეს!

— მაგასე რა გაქვეითინებს
ერთი მითხარ, შე სულელო,

1989

გაიქე და უთხარ ძამას,
 დრო რად გინდა გააგრძელო!

— ძამა სად შეავს, მარტოკა ვარ,
 მშობელ დედის ანაბარა,
 ისიც ლუკმის გულისათვის
 სარეცხს რეცხავს კარ-და-კარა.

— სულ აღარ გეავს, თუ ფულისთვის
 საქმე შორს სამ დაიჭირა?

— არა, უღუთო ხალხის დევნით
 თავი სადღაც გაიწირა.

— ბიძა?— ეჭვ, ის ტკბილი ძიაც
 მნელ სამსახურს შეეწირა:
 ორთქლ-ძავაღმა ინაცვალა
 არ იქნება ერთი კვირა.

— სსვა?— ბიძიაჲ, აბა ვინ სსვა!

— აღარვინ გეავს განა სულა?!

— თუ ვინმეა თავისათვის
 თბილად, ტკბილად მიკუნჭულა.

— მამ ასეა! რა უნდა ვქნათ,
 ბაღლო, ვაი ჩვენი ბრალი!
 რაღა უბედო კაცს შემხვდი!
 შენც საწყალი, მეც საწყალი...

გულით მდიდარს, ჯიბით ღარიბს
 ნუგეშიც კი გაუჭირდა
 და საბრალოს ბაღლთან ერთად
 გული მწარეთ აუტირდა...

ცხენის ერთგულება

რატომ თემის უფროსი, შეისი, ერთხელ ომის დროს მესობელ თემებმა დაატყვევეს, მას ხელფეხი მაგრათ შეუკრეს და კარვის წინ დააგდეს. შეისს ტკივილები ისე აწუსებდა, რომ მთელი დამე ძილი არ მიჰკარებია.

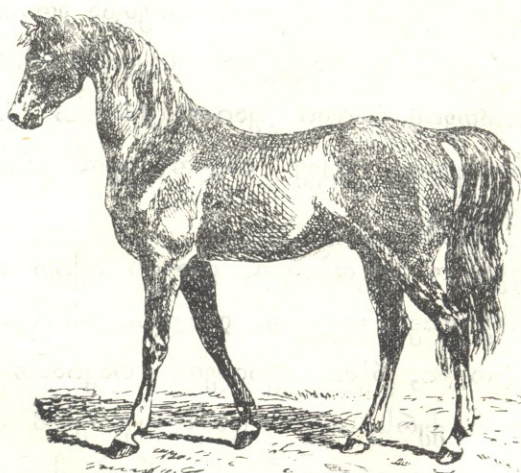
უეცრათ მას თავის ცხენის ფრუტუნი შემოესმა. შეისს ძალიან მოუნდა ერთი უკანასკნელათ მიეაღწინა, გადაესვა ხელი თავისი საუვა-რელი ცხენისთვის. დიდი ვაივაგლანით მიფოფსდა ცხენთან, რომელიც აქვე ანლო იყო დაბმული და აღერსით მოუევა:

— საწუალო მეგობარო, დღეის იქით აღარ იქნები შენ ისე თავისუფლათ, ლაღათ, როგორც აქამდის. ჩემი ცოლი, ჩემი შვილები თავიანთ ხელით აღარ გაჭმევენ ქერს, აღარ დაგალეკინებენ რძეს. ქარივით თავისუფლათ ვეღარ ინავარდებ მინდორ-ველზე და სამშობლო ჰყარით ვეღარ დასტკებები. მე აქ

მონათ გამხდინან, შენ მაინც განთავისუფლდი, თავს უშუელე, ჩემებთან გასწი, ჩემ ცოლს უთხარი, რომ მე ტყვეთ ვარ და ველარ დაუბრუნდები ოჯახს, თავი შეჭევა კარავში და ჩემ საუვარელ შვილებს ხელეუბი აულოკე.

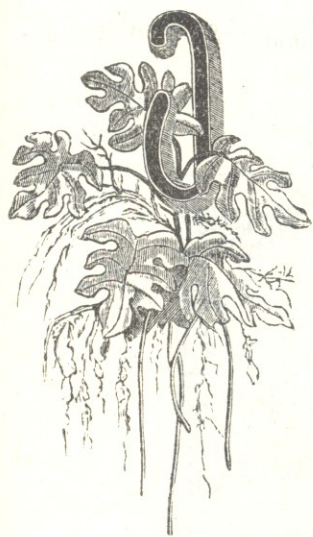
შეისხ ხელაფხი შეკრული ჭქონდა, მან კბილებით გადაღრღნა ცხენის აღვირი და განთავისუფლად იგი. ცხენმა მართალია იგრძნო თავისუფლება, მაგრამ ადგილიდან არ დაიძრა. ცოტა ხანს დასცქერა თავის ჰატრონს, მერე უცბად დასწვდა მას, ტანისამოსში ჰირი მოაფლო, აიტაცა და ქარივით გაექანა შინისკენ.

შეუსვენებლივ მიჭქროდა ცხენი, გადაიარა ბევრი ველ მინდვრები, სანამ ძლიუძლივობით არ მიიტანა ჰატრონი ბინამდინ; იქ ცოლ-შვილს წინ დაუდო ტყვე და თითონ კი დაღალვისაგან სული დაღლია.

მხიარული თუთიუები

რთ ჩემ ნაცნობს ჭყავდა ნაცრის
ფერით თუთიუები. მას ძალიან
უყვარდა სიცილი და ბევრი ღა-
პარაკი.

— ოჰ, ნუ მაცინებთ, დაი-
ფვირებდა ის, — ნუ მოძკლავთ
სიცილით, ნუ მოძკლავთ! და ისე
კადინარსხარებდა, რომ უნებ-
ჯიეთ ეველანი სიცილს მოჭ-
ევებოდენ. ხან კი ტირილს და-

იწუებდა. რომ გვეითხათ:

— რა იყო, ზეტო, რა დაგეძარათო:

ის სწრაფლათ გიპასუხებდათ:

— ცუდათა ვარ, გავცივდი! და მორთავდა ტი-
რილს.

რამდენიმე ხნის შემდეგ ამოიოსრებდა და იტ-
ეოდა:

— ახლა კი უკეთა ვარ; და მორთავდა კისკისს.

თუ მასთან ვინმე დაახველებდა, ან ცხვირს მო-
ისოცავდა ის მიამახებდა:

— გაციებული ხართ!

კატას უძახოდა: ფისო, ფისო! და მერე თითონ-

თარგმანი
გიორგი მთელი

— იცი, რა გითხრა, გიგლა! მოულოდნელად შექმანა სანდრომ. — მოდი ერთი შეილდისნარი გავაკეთოთ და ბედურებზე ვინადიროთ.

— კარგი იქნება, კარგი! სიამოვნებით მიუგო გიგლამ, რომელიც ქალაქის თანძახის ისწორებდა ფეხზე. — ჩვენ რომ შეილდისრების გაკეთება არ ვიცით? ვინ გაგვიკეთებს?

— ვინა და ჩვენებიანთ თედო გაგვიკეთებს, ძალიან გულკეთილი მოხუცია და უარს არ გვეტყვის — მიუგო სანდრომ.

და ჰატარა ცელქები ხახქაროთ გაეშურენ თედოს ქოხისკენ.

თედო წელში მოხრილი მოხუცი იყო. მას თავის ასალგაზრდობაში ბევრი ჭირ-ვარაში გადახდოდა თავს. ბევრი ვაი-ვაგლასი გამოეცადა. ერთადერთი ვაჟი-შვილი, რომელსედაც მზე და მთვარე ამოსდიოდა მოუკვდა ამ ერთი წლის წინეთ. — რაღა ჩემსედ მოიცალა იმ დალოცვილ ღმერთმა! — წაილულა ლუღებდა სოღმე თედო, ის ეოველთვის მიუჯდებოდა ბუხარს და ჩიბუხის წევით ეოლიებდა თავს. უეცრივ მის ქოხში შემოცვივდენ სანდრო და გიგლა.

— ბაბუას გაუმარჯოს, ბაბუას! როგორა ხარ, ბაბუა! შესძახეს ჰატარა ბავშვებმა.

— თქვენ გაესარდეთ თქვენ ჰატრონს. როგორ ვიქნები! ვარ ღვთისაგან მოძულებული! თქვენი ჭიკჭიკით გამახარეთ. ჩადგლიანათ თქვა მოხუცმა.

— მე და გიგლა გთხოვთ ძალიან, ბაბუავა.

შვილდ-ისრები გაგვიკეთე, გვინდა ბელურებზე დიროთ.—უთხრა სანდრომ.

— შერე არ გეცოდებათ ბელურები. კარგი, გაგვიკეთებთ, მხოლოდ მსხვილი თხილის წნელები მომიტანეთ.

გმაწვილები გაიქცენ და ერთი საათის შემდეგ შემოუტანეს წნელები და თედომ დაუხარებლივ გაუკეთა მათ შვილდ-ისრები. სანდროს და გიგლას სინარულს სასღვარი აღარ ჰქონდა. ჰატარა ცელქებმა მადლობა გადაუხადეს, გამოეთხოვეს ბაბუას და გასწვიეს სანადიროთ.

— იცი, რა გითხრა, გიგლა! ჩვენებიანთ საბძელში ძუდამ დღე აუარებელი ბელურები არიან, წადი იქ, ააფრინე და მე ვესვრი ისარს, უთხრა სანდრომ.

გიგლა მივიდა საბძელთან ფეხ-აკრეფით, თან შვილდ-ისარი მოიძარტა. კარებს გაღებისთანავე ბელურები გულ-გახეთქილნი საბძლიდან გამოფრინდნ და იქვე მასლობელ ღობეზედ შემოსდნ. საწულები მოუსვენრათ აქეთ-იქით ათვალიერებდნ თავიანთ მეუღროების დამამრღვეველთ, მაგრამ თვალი ვერსად მოჰკრეს.

— გიგლა, გიგლა! ჩურჩულით და ხელის ქეჩვით ანიძნა სანდრომ.—შენ, იქ მარჯვნივ რომ სხედან, ისარი იმათ ესროლე და მე ამათ ვესვრი.

— კარგი, კარგი! თავით ანიძნა გიგლამ.

სანდრო მიეპარა ერთ განცალკევებულათ მეოფ ბელურას, რომელსაც თითქოს ადრევე ეგრძნო თავის უბედურება და თავ ჩაქინდრული გაუხმრკვლათ.

იჯდა. სანდრომ ეს ბელურა აძოილა ნიძანს და სტეფორცნა ისარბი. საბრალლო მაძინვე დაეცა ძირს.

— მოჟკალი, მოჟკალი! ეს ერთი და სხვა ათასი! გარბოდა სანდრო და თან უვიროდა.

ბელურა მიწაზე ეგდო. სანდრომ აიღო, ხელის გულზე დაისვა და დაუწყო შინჯვა თუ ისარბი სად მოხვდა.

— ეოჩად, სანდრო, ეოჩად? აბა მიჩვენე, სად მოხვდა! და გიგლა ხელიდან აცლიდა მას ბელურას. საბრალლო ბელურა კი ფეხებს აფართხალებდა და თვალებს ხუჭავდა — წუთი-სოფელს ესაღმებოდა. მერე მან მოიკრიფა უკანასკნელი ძალღონე, თვალი გადაავლო ამ თავის ძკრებს, აიწია ზემოთ, თითქოს გასაფრენათ მოემზადაო, მაგრამ ისევ სანდროს ხელის გულზე დაეცა. მერე ერთი კი გადახედა თითქოს საუვედურით ეძაწვილებს და სული დაღია. სანდრომ თოვლზე მიასვენა ბელურა და ნაღვლიანათ გადახედა გიგლას. ამათ გული აევისოთ სიბრალულით, გრძნობდენ თავს დამნაშავეთ და წამოიძახეს:— რას ვერჩოდით ამ საცოდავს, რათ მოჟკალით. განა იძას კი არ გაეხარდებოდა თავისუფლათ მინდორ-ჭალებში ფრენა!

დიდ ხანს, ძალიან დიდხანს იდგენ ჰატარა მონადირენი ძკვდარ ბელურას წინ, თითქოს ესაღმებოდენ მას.

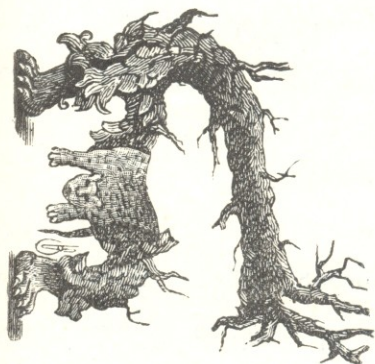
მას აქეთ ამათ აღარ უნადირინათ არც ერთ ფრინველზე და სხვებსაც უძლიდენ — ცოდვანი არიან, ხელს ნუ ასლებთო!

გმირი ღერციკი.

ზღაპარი.

(დასასრული)

აწა, ბევერი იარა და რის-
ვაი-ვაგლახით მივიდა ერთს
ქალაქში. ამ ქალაქში სცხო-
ვრობდა ერთი ხემწიფე, რომ-
მკლსაც მშვენიერი სასახლე

ეღვა და წინ საუცხოვო ბაღი. მისო ძევიდა ამ ბაღში
და მოკზაურობით დაღაღული წამოწვა ერთს ხის ძირში
და ტკბილათ ჩაიძინა... სასახლე ის კაცებმა თვალი
მოჰკრეს ამ უცნაურ სტუმარს, აათვალ-ჩათვალიერეს,
ქამარზედ რაც ეწერა, ისიც წაიკითხეს, შეშინებულე-
ბი გაიქცნენ და მეფეს ეს მოახსენეს:

— დიდებულო მეფეჲ, შენს ბაღში ვიღაც კაცი
შემოპარულა, ტანათ ჰატარა, მაგრამ, როგორც ეტ-
ყობა, გმირი და მამაციაო. ქამარიც კი გაუშინჯეთ
და ასეთი წარწერა წაიკითხეთო:

„ერთი ხელის გასძითაო,
შვიდივენი გასრისაო“.

უჩაღი კაცი უნდა იყვეს და მოდი, მეფეჲ, თქვენს
ჯარში მიიღეთ იგი ჯარის კაცათაო; თქვენ ძალე-
რძს აპრობთ და ეკ კაცი გასახელებს რძძიო.

მეფეს ეს წინადადება ჭკუაში დაუჯდა და უბრძა-
ნა მოეყვანათ იგი კაცი. მისო წარუდგინეს მეფეს...

მეფემა ჰკითხა:—ვინა ხარ, სადაური ხარ და სადაური ხარ? —
სამეფოში, რამ მოგეუბნაო?

— ვინა ვარ, სადაური ვარ, მაგასეუდ კი ვერა-
ფერს მოგახსენებო, უთხრა მისომხაგარ—ამ ჩემი გმი-
რობის ამბავს კი აი ეს ქაძარი გეტყვისო“.

მეფე ქაძარს დააკვირდა და ეს სიტყვები ამოი-
კითხა:

„ერთი ხელის გასძოთაო,
შვიდივენი გასრისაო“.

გაკვირდა მეფეც და უბრძანა: „ჩემს ჯარში ჩაე-
წერეო“. მისომ მოახსენა:—ეგ ძალიან კარგი იქნე-
ბა, რადგანაც მე ამისთვის დავდივარ, დავეხეტები,
რომ ერთი კიდევ რამ გმირობით თავი ვისახე-
ლოო.

მისო ჯარისკაცთა ჩასწერეს, ბინა სასახლეში
მისცეს და მეფის საუვარელ კაცთა განდა... რამდენი-
მე ხანი ასე ტკბილათა სცხოვრობდა მისო, მაგრამ
კარგს ცხოვრებასაც დასასრული ჰქონია: მეფის მსლე-
ბლებს შემურდათ მეფის ასეთი კარგი განწყობილება
მოსულ კაცთან... გადასწევიტეს, როგორმე მოიძო-
რონ იგი თავიდან და მეფის გული ამითვე მოიგონ.
დაიწეეს მეფესთან მისვლა-მოსვლა, მისოს ბესლება,
შურისძიება და მეფე იქამდის მიიუბნეს, რომ ამანაც
გადასწევიტა ამ კაცის თავიდან მოძორება... უმიზე-
ზოთ ხომ არ დაითხოვდა და მეფემ მიძართა სხვა
და სხვა საშუალებას. ერთხელ მოიხმო იგი და უთხრა:
—ძალიან მეცოდები, შვილო, მაგრამ ერთი წინადა-
დება უნდა მოგცე და თუ ამ სურვილს შემიხრულებ,

საქართველო
საქართველო

ჩემს ქალს შენ მოგცემ ცოლათაო და ნახევარ სასქესო
წიფოს მსითვათაც გამოვატანო... ჩვენს ტეეში ერთი
უშველებელი მარტორქა დაესეტება და იმის შიშით
ხევით ფრინველს ვერ გაუწაწანია და ქვეით ჭიან-
ჭველასაო და აბა კაცს რაღას უხამსო. წადი, მოჰკა-
ლი ეს მხეცი და შენი ვაჟკაცობით მეც გამახარე
და შენს თავსაც უფრო დიდი სახელი მოუხვეჭეო.
მეფეს ეგონა ამ წინადადებით შეაშინებდა მისოს და
თავიდან მოიცილებდა.

— დიდი სიამოვნებითო, მოახსენა მისომ—სწო-
რეთ რომ მაგისთანა საქმეს ვეძეფო. იმავე წამს მი-
სო შეუდგა მზადებას.

მეორე დღეს, ჯერ არც კი იყო გათენებული,
რომ მისო წამოდგა; გზის საჩვენებლათ რამდენიმე
შეომარი წაიუვანა და გასწია იმ ტუისაკენ; ერთი დღე-
ღამე იარეს და ბოლოს მივიდნენ იმ ადგილას, სა-
დაც მარტორქა ეგულებოდათ. მისომ ამ საშინელ ცხო-
ველს შორიდან თვალი მოჰკრა... მეომრები შიშისა-
გან იქვე ჯაგებში მიიმაღ-მოიმაღნენ. მისო კი ვაჟ-
კაცურათ წავიდა მარტორქისაკენ. მარტორქას დაენახა
და, როდესაც იგი გამოიქცა მისოსკენ, მისო უშველე-
ბელ ხეხედ აცოცდა და იქიდან უსისინებდა ამ უხარ-
მასარ ცხოველს... მარტორქა სიბრახით ცოფებსა
ჭერდა, თვალები სისხლით ევსებოდა და გაცოფი-
ანებულივით დასტრიალებდა იმ ხეს. ბოლოს გადგა
განხე, გაეჩანა და ხეს დასცხო თავისი რკინა რქა
და შიგ კი გაეჭედა. ტკივილისაგან და სიბრახით სა-
შინელი ვგირილი მოართო... მისოს ძალიან გაეხარ-

F. 108

საქართველო

და, ჩამოვიდა ხიდან, მარტო-რქა უშველებელი თოკით
 მიიბზა ხეზედ, რქას დაუწყო სერსვა და მალე-მალე
 გადასჭრა. ამის შემდეგ მარტო-რქა, როგორც მძვიდო-
 ბიანი კურდღელი არის სოლძე, ისე დაემორჩილა ამ
 კაცს... ბევრი სიარუდის შემდეგ მისომ მიჰკვარა ეს
 ცხოველი მეფეს. მთელ ქალაქს სასახლესთან თავი
 მოყვარა და აქებ-ადიდებდა ამ შესანიშნავ გმირს. მე-
 ფე კი შეკრთა: არ იცოდა, როგორ მოქცეულიყო,
 რომ თავისი მსუთუნხანავი ქალის გათხოვება ამ კაც-
 ზედ აუცილებინა, მაგრამ ჰირობის დარღვევისა სცხვე-
 ნოდა. მეფემ დაიბარა ეს კაცი, ასვა და აჭაძა, დიდი
 ჰატვივი სცა, უაღვრესა, გადაჰკოცნა და ასე უთხრა:
 —მართლა რომ ეოჩადი ვინმე ჰყოფილხარ და ვი-
 ნემ ჩემს ქალზედ ჯვარს დაგწერდე, ერთი ეს სურვი-
 ლიც შემძირულო: ჩემს ჭალებში ერთი ტახი გამო-
 ჩენილა და ამის შიშით ზევით ფრინველს ვერ გაუწა-
 წანია და ქვეით ჭიანჭველასაო და აბა ადამიანს რა-
 და კეთილს დააურისო“. მეფე ფაქრობდა: ახლა კი,
 უეჭველია, ვედარა ვინამ ამას ცოცხალსაო. მისო
 კი სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა და მოუთმენლათ
 მოელოდა იმ წამს, როდესაც იგი მეფის სიძეთ გან-
 დებოდა. ამან ასე მოახსენა მეფეს:—მაშ კაცი ნუ
 ვყოფილვარ, თუ ის ტახიც ან ცოცხალი, ან მკვდ-
 რი არ მოგიყვანოა... მეორე დღეს, ჯერ ბნელი ნა-
 თელს არ გამოჩნდებოდა, რომ მისო დერცოკი გაუდგა
 გზას და თან გზის საჩვენებლათ ასი მეომარი წაი-
 ვვანა. აქაც ბევრი იარეს, თუ ცოტა, მიადგნენ ერთ
 თვალ-უწვდენ ჭაღას. მისომ მეომრები ძორიანხლოს

დაძალა და თვითონ შევიდა შუაგულ ჭალაში. მანვე
 ფანი-ფურცე შემოესმა და გამოჩნდა უსარ-მასარი ტა-
 ხი. თვალები სიბრახისაგან გამლოდა, სეებს ჭახა-
 ჭუსი გაჭქონდა. ტახმა მიხოს თვალი მოჭკრა... გა-
 ექანა იმისკენ, ის იყო ეშვი უნდა დაერთვა მიხო-
 სთვის, რომ მოხერხებული ვაჟკაცი იქვე ანლო სადა-
 რაჯო სახლის ფანჯარაში შესტა... ტახმა სახლის
 გარშემო ტრიალი დაიწყო და ბოლოს გაბრახებული
 და გაცეცხლებული შეუარდა ოთახში... მიხო ისევე
 ფანჯრიდან გადმოხტა, მივარდა კარებს და გადმო-
 ურახა... ოთახში დაშვედუელმა ტახმა უშველებელი
 ხმაურობა ასტესა... მიხომ მოიხმო მეომრები, დაახა-
 სვა დაშვედუელი ტახი და რის ვაი-ვაგლახით მოა-
 კვლეუნა იგი. ასს შემარს კიდევ ასი მეომარი მი-
 უმატეს და დიდის ამბით მოკლული ტახი შიათრიეს
 მეფის სასახლემდის.. აუარებელ ხალხს აქ თავი მო-
 ევარა და ქება-დიდებით ამკობდენ ამ შესანიშნავ
 გმირს, რომელმაც

„ერთი ხელის მოხმითაო,
 შვიდივენი დასრისაო“.

უკვირდით ამის გმირობა, ამისი ვაჟკაცობა!..
 მეფეც გაცეხლებიყო ამ ამბით... აღარ იცოდა, რა
 ექნა... მეტის-მეტათ ენახებოდა თავისი საუვარელი
 ქალი გაეთხოვებინა ამ კაცსედ, მაგრამ დანილების
 აუსრულებლობა მეფისთვის კარგი საქმე არ იყო.
 მოიხმო მესამეთაც მიხო-გმირი და ასე უთხრა მას:
 — „გმირთა-გმირო, ჩემო საუვარელო შვილო, შენი
 ვაჟკაცობა გულის მისარებს, ერთი ორათ მამსნევებს...“

შენ არამც თუ ღირსი ხარ ჩემი ქალისა, არამედ შენ
ფის გვირგვინიც კი დაამშვენებდა მაგ შენს გამლილ
შუბლსაო!.. გაწვალე კია, მაგრამ, ვინემ ჩემს ქალს
შენზე გავათხოვებდე, ერთი სათხოვნელიც უნდა ამის-
რულა: ჩემს არე-მარეში ორ დევს მოუკალათნიათ
და ზევით ფრინველს, ძირს ჭიანჭველას არ აჭაჭა-
ნებენო და აბა კაცს რადას უსამენო!.. წადი მოჰკა-
ლი ეს ორი დევიც და შენი გძირობით მეც გამახა-
რე და შენც უფრო დიდი სასული მოიხვეჭეო“.

— ძალიან კარგია, უპასუხა მისომ, — ეგეც ად-
ვილი სამსახურიო, ოღონდაც გზის მანველებელი
გამატანეო.

მეორე დღეს, დილა აღრიანათ, მისო გაუდგა
გზას. იარა, ბევრი იარა, ცხრა მთა გადაიარა და
მიაღვა ერთს ტყეს... მიიარა-მოიარა და შენიძნა, რომ
ერთს უსარამხარ ხის ძირში ორ დევს სძინავთ.
მათი სვრინვა მთასა და ბარს აჯერებდა... მისომ
ჯიბე და უბე ქვეით გაიტენა და ავიდა იმ ხეზედ,
რომლის ქვეშათ ამათ ეძინათ... კარგა რომ მოიკა-
ლათა ხეზედ, ამოიღო ერთი ქვა და ჩამოისროლა
ძირს. ერთს დევს შიგ შუბლში მოხვდა... ამას ის
ეგონა ჩემმა ამხანაგმა გამარტეაო და ასტეხა ერთი
ვაი-უშველებელი, შეუტია მძინარე ამხანაგს: — აბა, რომ
მცემ, რასა მცემ! თუ კიდევ გაგბედნია მაგ ბოხვე-
რს თავს გაგჩიქვამო!.. მეორე დევმა უპასუხა: — აბა,
რომ ცხარობ, რასა ცხარობ, მე შენთვის არაფერი
დამიძაუებიაო! დამშვიდდენ ისევ ისე და მიიძინეს.
მისომ ერთი ქვა კიდევ ჩამოისროლა და ახლა მეო-

რე დევს შიგ საფეთქელში მოარტუა. წამოხტა ეს დევი და მივარდა ამხანაგს:—რომ მცემ, რასა მცემ, მე შენი გაზრდილი ხომ არა ვარო...თუ ჩხუბის გუნებაზე ხარ, ვინხუბოთ და კარგ დღესაც დაგაუენებო“. იწუნა ეს მეორე დევა წამოხტა და ერთი კარგი მუჯღუგუნის გაჭკრა თავის ამხანაგს... წამოხტა ზირველი დევიც და დაიწყო მათ შორის ბრძოლა, მაგრამ რა ბრძოლა: ხეებს ზანზარი გაჭქონდა, დედამიწა ინძრეოდა. კარგა ხანს იბრძოლეს და მერე ორივენი მკვდრები დაეცნენ დედამიწაზედ. მისო სიხარულით კინაღამ სიდან ჩამოვარდა... ჩამოვიდა, მოუწოდა თანამხლებლებს, აჩვენა თავისი გპირობის შედეგი და უთხრა:—ხომ ხედამთ, რა გპირობა გამოვიჩინეო:

„ერთი ხელის მოსმითაო,
ორი დევი გაუსრისეო“.

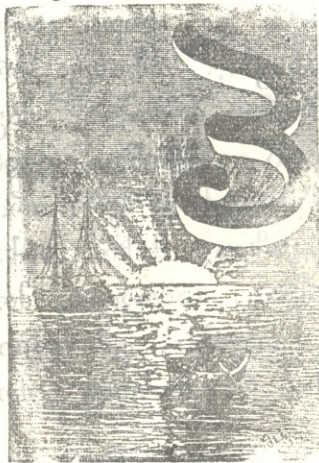
— წადით ახლა და ეველა აქ ნახული მეფეს მოახსენეთო. გაუდგნენ გზასა და მივიდენ სასახლეში. გაამობრძანდა მეფე და ეველაფერი ნახული და გაგონილი მოახსენეს მას... მეფესაც შერცხვა თავისი ქცევისა, მოუწოდა გპირთა-გპირს მისოს, გადაჭკოცნა და მეორე დღეს ისეთი ქორწილი გადაუხადა, ისეთი, რომ ჩიტის რძეც კი ამძვინებდა მეფის სუფრას. მერე მეფეთაც გამოაცხადეს და დღესაც კი ღაზარაკობენ მის გპირობაზედ და გამჭრიახობაზედ.

აღ. ნათაძე.

შოკოლადი

ატარა ქალი შოკოლადის ჭამით მალაშიდან გამოვიდა.

— რასა სჭამ, გოგონა? ჭკობისა ერთმა უცნობმა ბავშვს.

— შოკოლადს, მიუგო ბავშვმა და ტუჩები გემრიელათ გასაცმაცუნა.

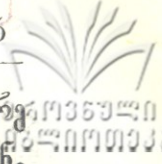
— შოკოლადი რა არის?

ბავშვი ერთ წამს დაფიქრდა და მერე გადაჭრით უპასუხა:

— შოკოლადი ისეთი, ისეთი გემრიელი რამ არის, რომ მისი ჭამა ძალიან სასიამოვნოა.

უცნობმა კაცმა ბავშვს ხელი მოჭკვიდა იმ ხელზე, რომელიც შოკოლადით არა ჭქონდა გათხუნული, შეიევანა ბაღში, გვერდით მოისუბა და მოუყვა შოკოლადის ამბავს:

„კარგა ხანია მას შემდეგ, რაც ერთმა კაცმა სახელათ ქრისტოფოროს კოლუმბმა ახალი ქვეყანა აღმოაჩინა, სახელათ ამერიკა და აი ამ ამერიკაში იხრდება კაკოს ხე. ეს ხე ძალიან უცნაურია: მთელი წელიწადი რიგრიგად ისხამს კვირტებს, ჭაბუკებს და ნაყოფი გამოაქვს. ამერიკელი ინდოე-

ლები ამ ხის ნაყოფს — პარკებს ჰკრეფდენ, მერე ხლეჩდენ და იქიდან თესლს, მარცვლებს იღებდენ, ასმობდენ და ისე სჭამდენ, როგორც ჩვენ ცერცვას ვჭამთ. როდესაც კოლუმბი ამერიკიდან შინ ისპანიასში დაბრუნდა ჯიბით რამოდენიმე ამ კაკაოს მარცვალი წამოიღო.

„ბევრმა ხანმა გაიარა და 1657 წ. ერთ ერთ ინგლისურ გაზეთში ასეთი განცხადება იყო: „კვინს-სედის ქუჩაზე, ერთ ფრანგის ოჯახში იეიდება საუცხოო სასმელი — შოკოლადი. ფასი ხელმისაწვდენია“.

„ორმოცდა ათი წლის შემდეგ ინგლისის მალაღწრეებში შოკოლადი ძალიან შემოიღეს და თითქმის არ მოიპოვებოდა ისეთი ქალაქი, სადაც ცალკე მაღაზიები არა ყოფილიყო ამ გვარი სასმელით: „კაკაოს ხე“.

ასე დაიწყო ინგლისელ მდიდრებმა შეუკნებელ და დაბეჩავებულ ინდოელების სასმელის სმა. „ეხლა კი, არ არის არც ერთი კუთხე დედამიწაზე, რომ შენისთანა გოგონები და პატარა ბიჭები ფულით ხელში არ შედიოდნენ მაღაზიაში და არ გამოჰქონდეთ ინდოელების შოკოლადი და პირს არ იტკბანურებდენ.

„ამის შემდეგ რომ ვინმემ კეითხოს, ვინ არის დედამიწაზე ვეველაზე გამორჩენილი, დიდებული კაციო, დარწმუნებული ვარ, რომ შენ შოკოლადით გათხუნულ ტუჩებით წამოიძახებ: „კოლუმბიო“. როცა შენ ეხლა შაურთან შოკოლადს გემრიელათ შეექცევი უნდა იცოდეს, რომ ეკ ოდესღაც უბრალო მარცვალი იყო

და ათი ათასი ვერსის სიშორეზე ვატარა კაკოს ხეს ება.

იქ ზანგი, დიდი მოკაუჭებულ ჯოხით ხელში, სიძღვრით უხსლოვდება კაკოს ხეს, ჯოხით ჭერის სიდან კაკოს ჰარკებს და იქვე მიწაზე განსაშრობათ სტოვებს. მეორე დღეს, ახლა მეორე ზანგი ჩაღის ქუდით და ზოლიან შარვლით იღებს მიწიდან ამ ჰარკებს, ხლეჩს, ხსნის, აცლის თესლს, აწეობს კალათაში და სიძღვრითვე მიაქვს. შემდეგ კალათას ორმოში ინახაძს, სანამ დრო არ დადგება ჩვენ ქვეყნებში გამოსავსავანათ. როდესაც ჩვენამდინ მოაღწევს, აქ სალაძენ, მერე დაფუქვენ და ამისგან ნაწილს მოკოლადათ აკეთებენ შაქრის შემწეობით, ზოგს კი კაკაოთ ამზადებენ სასმელათ.

,,იმ ადგილას რომ მიხვიდე მოკოლადის საუდილათ სადაც კაკოს ხე იზრდება, შენი მხურიანი მოკოლადი 500 მანეთათ დაგიჯდება.

კოგონამ გაიცინა. უცნობმა განავრძო:

— მერე იცი, რომ მაც საქმეს თავს ადგია ათასი ზანგი, ძრავალი გემის გამკეთებელი და რკინის გზის ინჟენერები, ძრავალი დურგლები რომელნიც ამზადებენ უთებს ნაყოფის გადმოსატანათ, აუარებელი მესღვაურები და ურიცხვი უბრალო მუშები.

ახა, ეს ეველბაფერი არ უნდა დაივიწყო, როდესაც შეექცევი მაც მოკოლადს.

კურაჭი.

(თარგმანი)

კრავიულა

(ქვის საუკუნის ხატარა ქალი)

კრავიულა იჯდა დიდ ქვაზე ცეცხლის ჰირსას.
კრავიულა მოწეენილი იყო. ის წინა
დღით მოძნდარ სამწუხარო ამბავზე ფიქ-
რობდა: მისი ზაზა, გროჭო, მონადირე, მთელი თე-
რის უფროსი დასაფლავეს იმ გამოქვაბულში, რომე-
ლიც იყო მკვდრებისათვის, მათ მოსახლეებთან ახლოს.

გროჭო დათვის ტეხავში გამოწეობილი საფლავის
ქვაზე დასვენეს, სარტყელში გათლილს ქვის ცუ-
ლი ჩაურჭეს და გვერდით მისი შუბი, რომელიც გა-
თლილი კაქისა იყო. ამით ჩვეულებათ ქქონდათ, რომ იმ
ქვეყანაში, სადა ესლა ის მიემკვარებოდა გროჭოს
უნდა თავი დაეცვა და ეჩვენებინა, რომ ის მამაცი და
მარჯვე კაცი იყო. ამ იარაღთან ადამიანმა არ დაი-
წევა შესაფერი საგნალიც გაეტანებინათ: იმას გვერ-
დით დაუდევს დიდი ირემი, რომელიც ამის ზაზას
მოეკლა.

ბოლოს გამოქვაბულის შესავალთან უკანასკნელი
ნადიმი ცხედრის თანადასწრებით გამართეს. ქელეს-
ზე მთელი თეძი, რომელიც იმის შვილებისაგან,
შვილი-შვილებისაგან და შვილის-შვილის-შვილებისა-
გან შესდგებოდა, დაესწრო.

კრავიულა მოწეენილი იყო, ობლათ დარჩა, გრო-
ჭოს ის ძალიან უყვარდა.

გებოდა იმ საშინელ დათვთან ბრძოლა — ტანში ტელს ვაუვლიდა ხოლმე.

ეს უზარმაზარი დათვი საშიშარი მტერი იყო. ამ საში წლის წინათ გროჰოს ნათესაობამ ეს დათვი ამ გამოქვამულიდან განდევნა და თითონ დასასლდენ. ეს გამოქვამული ანკარა მდინარის ჰირათ იყო და ნადირით სავსე ტუის მახლობლათ.

დათვი ბუტბუტით და მუქარით ხშირათ მოდიოდა ხოლმე თავის ძველ ბუნატთან. თუ ამ დროს ვაჟკაცები შინ არ იყვნენ, დედაკაცები და ბავშვები კარში გამოსვლას ვერ ბედავდნენ.

ეს საშიშარი, ფრთხილი და ეშმაკი მსეცი ვერც ერთ საფანკს ვერ მოხვდა და მასთან ჰირის ჰირ საბრძოლველათ კი გამოსვლას ვერაზინ ვერ ბედავდა. ერთხელ გროჰომ მანც ვაბედა: დათვი ერთ დედაკაცს დაეტაკა, გროჰო იქ იყო და კაჟის გალესილ ცუღს წვდა, თუძვა იმ დროს ეველა გამოქვამულიდან, უფრო მამაცნიც კი, შიშისაგან თავსარ დაცემულნი, მასთან მიახლოვებას ვერ ბედავდნენ, ამის ჰაჰა კი მსეცისაკენ გაექანა, დათვი უკანა ფეხებზე შედგა, თავის მტერზე ბევრათ უფრო ძაღლი იყო და როდესაც ჰაჰამ ცუღი ღონივრათ მოუქნია შიგ კუღში — დათვი მივარდა, გროჰო ფეხებქვეშ ჩაიგდო და დაახრჩო. შემდეგ დამშვიდებული დათვი ბინდით მოცულ არე მარესაკენ წავიდა.

ესლა გროჰოს სამუდამოთ სძინავს და კრაგიულა კი ჩაფიქრებული თავს ობლათ გრძნობდა. კაცები საფანკებისაკენ წავიდნენ, სადაც დღიური საზრდო

ეგულებოდათ. დედაკაცები და ბავშვები ტყეში გაემხრონ. თნენ სმელ ტოტების მოსაგროვებლათ, რომელიც ცეხლის მოსაკიდებლათ ესაჭიროებოდათ.

მხემ მთისაკენ გადაწურა და თავისი მუქი გამოქვაბულში შემოანათა. კრზ-გიულა წამოდგა; წარბებმოღუშული, სასტიკი შესედულება ჰქონდა, რომელიც ამტკიცებდა, რომ ის რაღაც განზრახვას დადგა. ვეფხის ტყავის ტანთ საცმელი ძალიან უხდებოდა, მერე გამოეწყო სამკზავროთ: წელზე დაწნული ფოთლების სარტყელი ერთვა, გრძელი თმები უკან გამხმარ მცენარეებით ჰქონდა შეკრული. ის ცამეტი წლისა იყო, მაგრამ მაშინდელი ქვის საუკუნის გვარად სულ მოძრობაში და გარეულ მხეცებთან ბრძოლაში აგებულება მაგარი შეექნა.

კრზ-გიულამ ერთი სმელი ტოტი ცეცხლში ჩააგდო, ცეცხლი აწრიალდა და იქაურობა გაანათა.

ბავშვმა აიღო ხელში თავისი იარაღი, რომელიც ძალიან უფვარდა, რადგან კრზ-ჭოს გაკეთებული იყო.

ეს იარაღი მაგარი, სმელი ხისა იყო, ბოლოში და შუაში განერხილი, შიგ კალესილი და წვეტიანი კაჭი ჰქონდა ირმის კანჭის ძარღვით შეკრული და დამაგრებული. ეს უფრო სათამაშოს ჰგვანდა, მაგრამ იმისთანა სათამაშო, რომლითაც კრზ-გიულა ერთობოდა და ამ კალესილ ქვის სათამაშოს ხეს რომ დაარტყამდა, — ის თითქმის ნახევრამდის ხეს ჩაესობოდა და იმის იქიდან ამოღება ძალიან გაჭირდებოდა.

ეს იარაღი სარტყელში ჩაირჭო და იმ გამოქვაბულისაკენ გასწია, სადაც ჰანა მისი ესვენა.

ეს სასაფლაო ვიწრო და ღრმა იყო, შესწავლში დიდი ლოდი ჰქონდა მიღებული, გარშემო მუხის ტყე ერტეა, სადაც ძამონტები, რქაცხვირა, ვეფხვი, ირემი, ტურბა, გარეული ძაღლები დანავარდობდნენ.

კრავიულა ცოტა ხანი შეჩერდა შესავალთან, ჰატარბ მინდორზე, სული ამოითქვა, ბოლოს მიუხსლოვდა იმ დიდ ქვას, რომელიც კაცების დონიერმა მკლავებმა მიაუდეს, და ჩურჩული დაიწყო:

— „გროჰო, ჩურჩულებდა ჰატარბ ქალი,— მე მოვედი სათქმელათ, რომ კრავიულამ შენ არ დაგივიწია და არც დაგივიწიებს არას დროს, ჩემო საუვარელო, ჰაჰაჰ: შენ ხომ კარგა იცნობ შენ შვილიშვილს, იმან იცის, რომ შენ ძარტო მაშინ მოისვენებ და ბედნიერი იქნები, როდესაც შურს იძიებენ. აი, სწორედ იმიტომ მოვედი შენთან, გამოგიცხადო, რომ შენი აჩრდილი დიდხანს არ დარჩება მოუსვენრათ. დიან, გროჰო, ჰაჰაჰ, მერწმუნე: თუ სხვები, თავიანთ მოვალეობას არ შეასრულებენ, კრავიულა თავისას არ დაივიწიებს. ის ან გაიმარჯვებს, და ან თავს გიძს სხვერზლავს.

ბავშვის ხმა თან და თან უფრო ძალადი და გაბედული ხდებოდა, ლაჰარბაკს კიდევაც გაავრძელებდა, რომ ამ დროს ღრუტუნ-ბუტბუტი არ გაეგონა. მიიხედა და ნახა, რომ ის საშინელი დათვი ჰირს დაჰირ იმასთან მოძვრებოდა. ეძაწვილი ისე გატაცებული იყო, რომ შიშს არ გრძნობდა, იარაღი ამოიძრო, ხელში მოიმარჯვა და მტრის დასასვედრათ მოემხადა.

„მე ვეჭვობდი, სთქვა მან, შე ავაზაკო, რომ შიშ-
ხეიდოდი უძლურ მსხვერპლთან ძალის გამოსახენათ...
უსვინიდი, შენ არ გაურბოდი იმის ძალას, მოლა-
ლატევი, შემთხვევით დასძლიე... მე, შენ, გელოდებო-
დი. შენ ბავშვს არ შეებრძოლები; აი, ბავშვი თითონ
პირდაპირ შენთან მოდის!..

მხეცი, რომელსაც წითელი თვალები ცეცხლივით
უბრწყინავდა, ბავშვთან მოდიოდა. აი უკანასკნელ ცი-
ცაბოზე ფესი გადმოდგა და მინდორზე გადმოსტო-
მას აპირებდა, ბავშვი იმისი სუნთქვა ესმოდა და
ტანში შეასრიალა.

კრა-გიულამ თავის დასაცველათ ზატარა მჭრელი
იარაღი ხელში მოიპარჯა და რაც ძალი და ღონე
ქონდა შიგ შუბლში დაარტყა. ეს უბრალო იარაღი
მხეცს შიგ შუბლში ისე ღრმად შეერჭო, რომ ძირს
გადმოვარდა და უსულოთ დაეცა.

კრა-გიულა შეშინებული, ვერ გამორკვეულიყო.
მუსლები ეკეცებოდა, გული ისე უცემდა, თითქოს ამო-
ვარდნას ლამობდა... ძლივს გონზე მოვიდა და უცბად
დაიუვირა: ჭელოჭუო!

ეს იყო თემის და მონადირეების დასაძახებელი
ნიშანი.

— „ჭელოჭუო! დათვი მოვკალი! დათვი მოვ-
კალი!

შორს კაცები და დედაკაცები, რომლებიც თა-
ვიანთ სავსელით, ბრუნდებოდნენ, ამან დაინახა და მო-
ჭევა ძლიერის ხმით უვირილს:

— „ჭელოჭუო! მოდით, გამოიქცით, დათვი მოგკალი!

ამ სმაურობაზე ხალხი გამოეშურა ამისკენ. ეგულას გაუკვირდათ, არავის სჯეროდათ ეს ამბავი. კრავიულა კი ჯავრობდა.

მთელმა თემმა მალე თავი მოიყარა და მკვდარ დათვის წინ გაჩერდა. იმათ აღტაცებას და გაკვირვებას სასდვარი არა ჰქონდა. ქალები კრავიულას გულში იკრავდნენ და კაცები კი თავიანთ მტრის ლეშზე სტოდნენ და ცეკვავდნენ.

მაგრამ კრავიულა სულ სხვაზე ფიქრობდა: „მე დათვის თავი მინდა!“ სთქვა მან.

როცა თავი ხელში იგდო გამოქვაბულის კარკებთან მივიდა, საცა თემის უფროსი ესვენა, ერთ წვეტიან ქვაზე მიამაგრა ეს თავი, ხელები გაიშვირა და წამოიძახა:

— „მე შენ მოგკალი, შე წვეულო, მე!

შემდეგ დაუმატა

— „ზაზავ! ესლა კი, მშვიდობით იძინე!

დალაბდა, მკვდარი დათვი კაცებმა სურგზე მოიკიდეს, და სადგომებისაკენ წაიღეს.

(ფრანგულიდან)

ეკ. მესხი.

ანდამბი.

თაფლი იყოს და ბუზი სტამბოლიდან მოფრინდებო.

დიდ მარხვას უთქვამს: ისე მალე გავირბენ, რომ ქვრივმა პერანგი ვერ შეიკეროსო.

გამოცანები.

იქნევს თავსა და ბოლოსა, და ტანსა უჯირბახოსა,
დედამ მუცელში ხელი ჩაუყოს, გულ დვიძლი მოუნახოსა.
თეთრი სოფლათა გაიყოს, ყვითელი შეინახოსა.

არწივმა დაიწიწინა, გარს შემოისხა ბარტყები,
არც არის იმის შვილები, არც იმის შვილი-შვილები.

იფლიფიონის საყდარი, იფლიფიონს ეუბნება:
შევხედე და შემომხედა, პასუხს არას მეუბნება.

სამათემატიკო გამოცანა.

მუხრანს ერთი მუხა სდგას, ცხრა ტოტი აბია,
თითო ტოტში ცხრა ცხრა თავგია,
თითო თავგს ცხრა ცხრა წრუწუნა ჰყავს.
გამოიცანით, რამდენი თავგი და წრუწუნაა ამ მუხაზე.

ორი პატარა ბიჭი კაკალსა სჭამდენ. ერთმა უთხრა მეორეს:— მომე ერთი კაკალი და მეც იმდენი მექნება, რამდენიც შენაო.— არაო, უთხრა მეორემ— შენ მომეცი ერთი კაკალი და მე შენზე ორჯელ მეტი მექნებაო. რამდენი კაკალი ჰქონდა თითო ბიჭს?

ჩქარა გამოსათქმელი.

ნაძვი, სოქვი, ფიქვი, კოკა-კუტალი,
თუ შენ არ გენაძვ, გესოქვ, გეფიქვ, გეკოკა-კუტლება,
მე რალათ მენაძვ, მესოქვ, მეფიქვ, მეკოკა-კუტლება.

ხ ა ლ ხ უ რ ი.

სამშობლოს მარგე ის არის, ვინც დედა-ენა იცისო;
 ვინც არა, კაცი არ არის, არც რა მწამს მისი ფიცისო.

შენ ბიჭო, ანაგრეულო, ხმა შენი ჩამოდიოდა,
 შენი ნამგლისა ჟრიალი წყალს გაღმა გამოდიოდა.

ა მ ო ც ა ნ ა.

ამ ოცდა ოთხ ჩხირს გამოაკელით რვა, ისე,
 რომ ორი ოთხკუთხი დარჩეს.

№ 12-სა. გამოცანები: საცერი, ჭიანჭველა, ცა, თევზი.
 გამოცანა ხუმრობა: თევით მოვიდა.

№ 1-სა. მოგება ღარიბ კაცს დარჩა. 27 დეკემბერს.
 რებუსი: ერთი თხილის გული ცხრა ძმამ გაიყო.

გიორგი ვერტლის ხსოვნას*).

დღიურ ცხოვრებით მოქანცულს
მომწყინდა ყოფნა სოფლათა,
წაველ და ვნახე საფლავი,
გამომზიარალი ობლათა.

გარინდულ ღამის სიჩუმეს
მხოლოდ ბუღბუღი არღვევდა;
კაეშნით მოცულ სივრცეში
უცხო რამ ჰანგებს აბნევდა.

უსტვენდა: „აქ ასვენია
მაშვრალთა მოციქულიო,
მესაიდუმლე ერისა,
კმუნვა და სიხარულიო.

ყოველ მთვარიან ღამეში
საფლავიდანა დგებოა,
ცისა და მიწის შვენებით
ღიმილი ვფინებოა...

კითხულობს ქვეყნის აზბავსა,
ახარებს ვარსკლავთ კრებოა,
გარიჟრაჟდება და იგიც
აჩრდილივითა ჰქრებოა“..

ასე მღეროდა ბუღბუღი,
ასე მოსთქვამდა, ჩიოდა,
შვენიუნე, ვარდზე ცრემლები
მარგალიტებად სცვიოდა.

გ. ქუჩიშვილი.

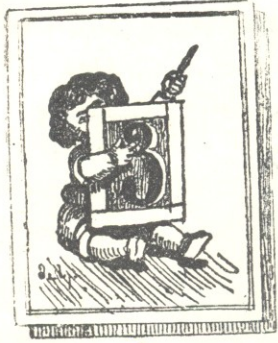
*) დაწერილია საფლავის კურთხევის გამო.

ქართველი
წიგლიერთა

ჭაბი აივსლი!

სახალწლო სურათები.

ასილი ვასილიჩი ბასილოვი დიდი ბედნიერი კაცია. წარჩინებული ჩინოვნიკი, მდიდარი და კაი ცოლ-შვილის პატრონი. დღეს, ახალ-წელიწადს, ამ დიდმნიშვნელოვან დღეს ყველასთვის, ვასილი ვასილიჩისთვის ერთი ორათ, დიდი მნიშვნელობა აქვს იმითი, რომ ბედნიერ დღეს ემატება ამისი სახელწოდების დღე. ამ ორ დიდ გარემოების გამო, დღეს ბასილოვიანთ ოჯახში, დიდი სამზადისის შემდეგ, დიდი ღვინა, დიდი წვეულება. მრავალ ნათესავთა და მეგობართა გარდა, სადილათ მოწვეული ჰყავს ვასილ ვასილიჩს თავისი უფროსების მთელი კრებული.

შვიდი ოთახი მშვენიერათ არის მორთული. თეთრ ხელთათმანებით ლაქიები, ფრაკების ბოლოების ქნევით, მერცხლებივით დაჭვრინავენ ოთახიდან ოთახში და მოწიწებით ემსახურებიან ხარისხოვან და მორთულ-მოპრანქულ სტუმართ.

კახური ღვინო, ძვირფასი საჭმელები, მთელი ზღვა ტკბილეულობისა მიდის და მოდის წვეულთა შორის. ვასილი ვასილიჩი ერთ ალავას ვერ დამჯდარა, ის აღელვებული აუვლის და ჩაუვლის სუფრას, ხან თავის უფროსს ჩაელაპარაკება მოწიწებით, ხან გაამხნევებს ტკბილის სიტყვით სუფრის ბოლოზედ მოკუნტულს „სტოლ-ნაჩაღნიკს“, ხან ქალებს უძღვნის ქება-დიდებას, ალერსს... გაქანებული ბაასია, მხიარული, ხმოვანი, აქა იქ გაისმის სიცილო ხარხარი, რომელსაც შესწყვეტს ხოლმე, მხოლოდ ტოლუმბაშის მჭერმეტყველი სიტყვა. სადილი გათავებაზეა. „ეს ღმერთმა აღღერძელოს ჩვენი ძვირფასი სახლის პატრონი! პურადი, გულადი და დიდათ პატივცემული ვასილი ვასილიჩი! წმიდა ვასილმა აღღერძელ ჰყოს

და გაუათიათასოს ყოველ გვარი ბედნიერება! „ დიდის წიგნის წიგნი წარმოსთქვა თამადამ დი მის წინ მდგომ ლაქის სინა...
 დან შამპანიურის აქაფებული ქიქა აიღო.

„აღღვრძელოს, აღღვრძელოს!“ გაისმა აქეთ იქიდან და მას მოჰყვა „მრავალ-ქამიერის“ შემოძახილი. სტუმრები აიშალნენ სუფრიდან, დაუწყეს სახლი პატრონს ხვევნა-კოცნა, მადლობა...

— „კოტა ოდენი დახმარება, მოწიწებით და თავჩაღუნულმა წარმოსთქვა პატარა განომ, ვასილის ცხრა წლის ქალმა და ვერცხლის თასი გაუშვირა პირველათ თავის მამის უფროსს. ვასილი შეერთა, აღშფოთდა, მაგრამ ოთახის ბოლოში იყო და მინამ განოს მიუახლოვდებოდა, ის სტუმრიდან სტუმართან გადადიოდა გაშვერილის ხელით, ჯამში უკვე მრავალი ქალაღდის ფული, თეთრი მანათიანი და ერთი ოქროსა ჰქყვრიალებდა. მშვენიერი რამ იყო პატარა განო: თეთრი კაბა, გრძელი დახუჭუჭებული ქერა თმა, მორცხვით გაწითლებული ლოყები, ალისფერი ტუჩები. ცრემლებით სავსე თვალეები სწორედ ზეციდან ჩამოსულ ანგელოზს აგვანებდენ ამ გოგონას და შეზარხოშებული სტუმრებიც, ახტაცებულნი მშვენიერებით, უხვის გულით სთავაზობდენ, გასაცემს არ ზოგავდენ.

— ღმერთო ჩემო, რას მიჰქარავს ის გონბიო! აღშფოთებული ბუტბუტებდა ვასილი და ბრაზ-მორეული უახლოვდებოდა თავის ქალს.

— მამა! შენ რაღას მომცემ? ამ სიტყვებით დაასწრო განომ მამას და ღიმილით ჯამი გაუშვირა.

— მე? მე შენ ყურებს მოგწევ? ჩემო ცუგრუმელავ, ვითომ აღერსით, მაგრამ დიდათ განრისხებულმა ვასილმა უთხრა — ქალს. — სადაური საქციელია, სტუმრებისგან ფულეების თხოვნა? რას იტყვიან, სადილის ფულს გვახდევინებსო?!

— შენც მამე გეთაყვა, ბევრი მამე, დაჟინებით ემუდარებოდა მამას პატარა და იმის ტუქსვას ყურსაც არ უგდებდა.

— გაგიჟდი, გოგო, რა დაგემართა, ფული რად გინდა? კიდევ და კიდევ უჯავრდებოდა ვასილი განოს. — ეხლავ დაუბრუნე ყველას თავისი ფული, ეხლავე, გესმის!

— რად მინდა, რად მინდა?! ძუნწი ხარ, მამა, ძუნწი!

გრიგოლა მომკვდარა, ის გრიგოლა, წუხელი რო ათი მაღრი მიეცი. კიბეში ჩავარდნილა.. ამხანაგები დასამარხათ თხოვლობენ და.. განო ღრიალით, სავსე ჯამით ხელში, კარებში-გავარდა.

— აი, ჯამი აივსო! წაუღეთ მაგდანას დედას. სლუკუნით უთხრა განომ ორ დარბაისელ ხელოსანს, რომელნიც აივანზე იდგნენ და მოწყალეებისთვის სახლში შეგზავნილ ბავშვის გამოსვლას ელოდენ.

— ჯამი სავსეა, მართლა! ხედავ, ნიკოლოზ, რა საქმე გვიყო ამ ანგელოზათ მოვლენილმა პატარამ, უთხრა ერთმა ხელოსანმა მეორეს და ლმობიერებით თვალზედ მომდგარი ცრემლი მოიწმინდა—ღმერთმა გადღეგრძელოს, შვილო, დიდი დედაკაცი გაგზარდოს! იმ საცოდავ ქვრივ-ობლის მადლმა ტკბილათ დაგაბეროს შენი დედ-მამის სასიხარულოთ! მერე ფულები გადათვალა, ნიკოლოზს ჩააბარა და ცარიელი ჯამი პატარა ქალს დაუბრუნა.

— ზამთარია, შვილო, სამუშაო არავისა გვაქვს, თორემ ჩვენ თითონ გაუძღვებოდით სამარხს, სხვას არავის შევაწუხებდით, დაუმატა ხელოსანმა.

— ამ სიცივეში აქ რას უდგინხარ, დაუტატანა მამას გამოგზავნილმა აღმზრდელმა ქალმა განოს, კლავში ხელი წაავლო და სახლში შეიყვანა.

* *

გრიგოლა ნაბდიაშვილი სამოცი წლის მოხუცი, ოდესღაც კარგი კალატოზი და ბეჯითი მუშა, დროთა ბრუნვამ უკანასკნელ სიღარიბედინ მიიყვანა.

ორი მოსწრებული შვილი, ერთი კალატოზი და მეორე დურგალი, ციხეში უსხდნენ და შინ მათ წვრილ შვილს საცხოვრებლათ პირი დაელოთ. რაც კი გააჩნდა ოჯახს სუყველაფერი გაყიდეს და შვილების გამოხსნის საქმეს მოანდომეს: ქეჩა, ხალიჩა, ქვაბი, ღანგარი, სახელოსნო იარაღი, დოშაკის მატყლიც კი გამოაცალეს პატარა ბაღლებს, მაგრამ ყველაფერმა ტყუილათ ჩაიარა. გრიგოლას შვილები, ჯანით და ღონით სავსე შვილები, უსაქმურად ციხეში იხსდნენ და მათი შვილები კი შიმშილით წიოდნენ.

ახალწლის წინა ღამეს გრიგოლა მეტად შეაწუხა ბავშ-

ვების წუწუნმა, საყოველთაო სამზადისმა ამათი მწუხარება გააორკეცა, მეტი მწვავე ტკივილი აგრძნობინა, მეტად ცხოვლათ გამოათქმევინა: — ქვეყანა ემზადება, ყველამ სახლი ხორაგით და ტკბილეულობით აავსო და ჩვენ ხმელი პურიც არა გვაქვს! მოთქმით ტიროდა ღურგლის ცოლი და შვილები ბანს აძლევდნენ. მისი ათის წლის მაგდანა დედაზედ უკეთესათ მგლოვიარობდა.

გრიგოლამ ველარ გაუძლო ამ საშინელებას და კარზედ გამოვიდა. დაკონკილ-დაფხავებულ ჩოხა-ახალუხში გახვეული, თავზედ გახუნებული რუსული ქუდით ჩამოფხატული, დიდის კომბლით ხელში, თავჩაღუნული და დამძარბული გზას გაუდგა. მყუდრო საღამო იყო, თოვლი ოდნავ ჰფერფლავდა. ქუჩის ფანრები მკრთლათ გამოიყურებოდნენ ბურუსში. ხალხი ბუზსავით ირევოდა ქუჩაში და გაფაციცებული მირბიმორბოდა. რამდენჯერმე წაჰკრეს გვერდი, ბარბაცით მოჩანჩალე გრიგოლს, ბულვარიდან კინალამ გადაჩეხეს, მაგრამ ის მაინც შეუყენებლივ მიდიოდა, მიდიოდა და კი არ იცოდა სად და რისთვის! ხელის გაწვდენა, მოწყალების თხოვნა ძლიერ უჭირდა თავისი მარჯვენით ცხოვრებას დაჩვეულს მუშაკს, ეგონა ვინც ჩემ დაგლეჯილ ჩექმებს, ჩოხა-ახალუხს დაინახავს, თითონ მიხვდება და გამიკითხავსო, მაგრამ გამიკითხავი არსაიდანა სჩნდა, ყველა თავის საქმეს მიეჩქარებოდა, ყველა თავისი ოჯახობის მზრუნველობით იყო აღსავსე, დიდს და პატარას მხოლოდ თავისი პირადი მოთხოვნილება ამოძრავებდა. გრიგოლი დაიღალა და გაჩერდა ერთ დიდ მშვენიერ გაჩაღებულ მაღაზიასთან და ამოისუნთქა. რა გინდა, რომ იქ არ იყო გამოწყობილი და მორთული: დაბრაწული ინდაურები, ბროლივით გასვლეპილი გოქები, თევზები სხვა და სხვა გვარი, ხიზილალა, ხოხბები, სხვა და სხვა მწნილეულობა, ყველი და მრავალი სხვა შეძლებულ კაცთა კუჭის საფუფუნებელი. ათასი ქალი და კაცი შედიოდ-გადიოდა ამ ღუქანში. ყველას გამოჰქონდა შეხვეული სანოვაგე და კმაყოფილის ღიმილით შინისაკენ მიდიოდა. სხვათა შორის ვასილი ვასილიჩიკ თავისი პატარა ვანოთი გამოვიდა დატვირთული და თანაც ქარვალი გამოიყოლია ათასის რაგინდარით, ფაიტონი რომელიც ღუქანის კარებთან უცდიდა, პირამდინ აავსეს და ის იყო ჩა-

ჯდომას აპირებდნენ, რო გრიგოლი წინ წადგა და ხელი გაუშვირა.

გრიგოლმა კარგათ იცნო ვასილ ვასილიჩი, იცოდა ამისი სიმდიდრე, ბედნიერება, ცოტაოდნათ დავალებულათაც მიაჩნდა, რადგან იმისი დიდი, მშვენიერი სახლი, ამის აშენებული იყო და თამამათ ქული მოუხადა.

— აი, ათი შაური, მეტი ხურდა არა მაქვს, უთხრა ვასილმა გრიგოლს, სალამზედ სალამი არ მისცა და ფაეტონში გეშურა.

— ეგ ბებერი კაცი პატარა მაგდანას პაპაა, აგრე ცოტა რად მიეცი? საყვედურით უთხრა განომ მამას. — მაგდანა, ჩივის ხოლმე, მამა და ბიძა ციხეში დაიჭირესო, დედა მთელი დღე რეცხვს, მაგრამ პურის სამყოფ ფულსაც ვერ შოულობსო.

— ათი შაური ცოტაა?! შე ტუტუცო, ღიმილით უთხრა მამამ განოს. — აბა იანგარიშე დღეში რამდენი მაგდანას პაპისთანა გამამიშვერს ხელს, ყველას რომ თუმნიანები ვაძლიო, თქვენ რაღა გაქამოთ? ლენტი-ბანტები, აბორკა, ტუფლები რითი გიყიდა, შე ცუგრუმელავ, შენა! და თან კმაყოფილებით ჩამოუსვა ხელი თავის ქალის სიცივისაგან გაწითლებულს ლოყებს.

— მაგდანა, ისეთი კარგი გოგოა, მამაჯან, ისეთი კარგი რამდენი რამ იცის, რო იცოდე. ზღაპრები, სხვა და სხვა ამბები... სახლების გაკეთება სათამაშო ქალაღლიდან, დედოფლების კაბების შეკერა, პურის გამოცხობა იმათთვის... ის ჩვენთან ხშირად დადის. დედა ჩემი ძველ ბაშმაკებს, კაბებს აძლევს ხოლმე... რომ იცოდე სად დგანან, ჩვენ პირდაპირ, ბნელ სარდაფში, ბევრჯელ პურიც არა აქვთ... მამა და ბიძა ციხეში ჩაუსხავთ... მამაჯან, შენ არ შეგიძლიან გამოაშვებინო? იცი, მაგდანა ამბობს, ტყუილათ, უდანაშაულოთ დაიჭირესო. პაპამ ვერც კი შეიტყო რას აბრალებენო..

— შენ სადა გაქვს მაგდენი დრო, რომ ვიღაც მაგდანებს ელაპარაკები, — ახლა კი გაჯავრებით და წარბების შეკვრით უთხრა მამამ განოს.

აქ „ფაეტონი“ შეჩერდა მდიდარ, გაჩაღებულ კარის წინ და მამაშვილთა ლაპარაკი შესწყვიტა.

გრიგოლა კი კარგა ხანს იდგა ღუქნის წინ და იქავე მსვლელ-გამსვლელთაგან ერთი-ორი აბაზი მოწყალება აიღო. კარგა ღამე იყო გასული, ქარი ამოვარდა, სუსხმა დასა და რბილში დაუარა, გრიგოლმა მარცხენა გვერდში ჭვალის იგრძნო, გროშებით სავსე ხელები უკანკალებდა. ღუქანში მყიდველთა სვლა შესწყდა და მილაგ-მოლაგება დაიწყეს; გრიგოლამ მოწიწებით შეალო კარები და პირ-მოცინარ, ჩასუქებულ დახლიდარს აბაზიანი მიაწოდა. — მამაშვილობას, ამ ერთი აბაზისა, რაც მერგებოდეს, კალბასი მომიჭერ, შვილი-შვილები შიმშილით მიწყდებიან. ხვალ დიდი ღღესასწაულია...

დახლიდარს დიდი ხანია უენიშნული ჰყავდა, ღუქნის ფანჯარასთან ატუხული გრიგოლა, კარგათ ხედავდა იმის აცხცახებულს, დაგლეჯილ ტანისამოსში გახვეულს ტანს, მაგრამ აბაზი მაინც დახლში ჩააგდო და მერე ღუქნის მგველ პატარა შეგირდს დაუძახა: — სარქის, აი რაც პატარა მონაჭრებია ყველისა, კალბასისა, ვიჩინისა, თევზისა სულ მოაგროვე და ამ ბერიკაცს მიეცი.

სარქისამაც ერთ დიდ ლანგარზედ შეაგროვა მთელი ღღის ნავაჭრის უხეირო ჩამონაჭრები და გრიგოლას გაუშვირა.

— მადლობელი ვარ, უენი ქირიმე, მადლობელი! სთქვა შოხუცმა და სიამოვნებით გაიღიმა, რო ამდენ სანოვაგეს მიუტანდა ოჯახს.

...მაგრამ რაში გავახვიო ამდენი ღვთის მოწყალება! ხელსახოციც კი არა მაქვს...

— აი ამ ფესტამალს მოგცემ, — უთხრა დახლიდარმა მოწყალების კილოთი გრიგოლს და კალთიდან ქუჩკიანი წინსაფარებელი შემოიხსნა — უენ პატიოსან კაცსა გევხარ და კი არ დამიკარგო, გაარეცხინე და მამიტანე; მაშინაც „აბრეზკებს“ მოგცემ. „აბრეზკებს“ სუყოველთვინ უენისთანა მათხოვარებს ვაძლევთ.

შუა ღამე გადასული იყო, როდესაც გრიგოლა ცალ ხელში გატენილი ფესტამლით და ცალ ხელში ბერკეტით თავის სარდაფის კარებს მოადგა, ჩასასვლელი კიბე თოვლით იყო წაფერფლილი, დაღალულობისგან მუხლები უკანკალებდა, სიმძიმის ჭერით ხელებში ღონე სულ გამოეღია, ჭვლი-

საგან სული უგუბდებოდა და დაუფიქრებლათ, გაუფიქრებლათ ჩასდგა კიბეზე პირველი ნაბიჯი, თოვლზედ ჯოხი წაუსხლტა და თავდაღმა კიბეზედ რიხინ-რიხინით წავიდა. სარდაფის დააფრაკებული კარები გაიღო და ხმაურობაზედ გამოღვიძებულ გრიგოლას ოჯახს, სადღესასწაულო ნუგეშის მაგივრათ, ცოცხალ-მკვდარი მოხუცის გვამი შერჩათ ხელში.

* * *

მშვენიერი დღე გათენდა ახალ-წელიწად დღეს. ცხოველი მზე ათასის მოელვარე სხივებით ანათებდა სადღესასწაულოთ მორთულ ქალაქს, ამის მოპრანქულ, ბედით გალაღებულ მცხოვრებთ. ფრთა გაშლილი ჰქონდა ფუფუნებით გაზვიადებულ ლხინს ისე, როგორც ბასილაშვილის ოჯახში იყო იგი ფრთა გაშლილი და მონავარდე.

მოუპრანქავ და ბედშავთა ცხოვრებას უფრო აჯიგრებდა და აშავებელვებდა. ნაბღიანთ სარდაფის ვალებულ კარებშიაც ჩანათა თავისი ბრწყინვალე სხივები მზემ და მისი ჯურღმულებიც უფრო მკაფიოთ გაანათა. ნოტიო, გაულესავი კედლები, ატალახებული, აჩიქნილი იატაკი, აბლაბუდით გაბმული, ბოლით გამქვარტლული ქერი და ყოველ ავეჯეულობას მოკლებული გლახათა სადგური.

მთელი ოთახის სიგრძეზედ შეკრულ ქუჩყიან ტახტზედ, ცარიელ ფიცრებზედ, ტახტის შუა ალაგას, ესვენა ფოლაქ-ფოლაქად დალურჯებული პირისახით გრიგოლის მცხედარი, თავსა და ბოლოს იმისი ჭირისუფალი, რძლები ისხდნენ თავთავიანთ შვილებით. მგლოვიარეთა სახეზედ ის უზომო ვაგლახი იყო გამოსახული, რომელიც ათასჯერ უფრო მწვავე და მკვდრის დაკარგვის მწუხარებას აათიათასებს, როდესაც პატრონმა არ იცის, თუ რითი მიაბაროს მიწას თავისი ძვირფასი მცხედარი.

კიბეზედ ჩამოდიოდნენ გრიგოლას ამხანაგები, ნაცნობნი, ნათესავნი, პირჯვარს იწერდნენ მცხედრის წინ, ერთ ორ გროშს აწყობდნენ იმ ლანგარზედ, რომელიც მკვდარს შესაწევრისთვის ედგა გულზედ, მერე თანაგრძნობით თავს უკრაფდნენ ჭირის უფალთ და მძიმე-მძიმეთ გადიოდნენ. კიბეს ზემოდ ჩერდებოდნენ, ახლა ერთი ერთმანეთს აძლევდნენ სალამს და

მართავდნენ იმაზედ ბჭობას, თუ რითი შეწყყნარებინათ უბედური ოჯახი.

— ეხლა მაინც შეიბრალებდნენ ამ უმწეო ოჯახს და გაანთავისუფლებდნენ ერთ ერთ ბიჭს ამათ ლუკმის საჭმევლათ, ამოოხვრით სთქვა ერთმა უმუშაოთ დარჩენილმა კალატოზმა.

— უმწეო ოჯახს! ცოტაა ამოთსავით უმწეოთ დარჩენილი ოჯახი! უპაჟუხა მეორემ.

— მახლას! ამოიოხრა მესამემ, — მოთმინების მეტი რა გზა გვაქვს!

— მოთმინება ვირის ხელობაა და აკი კურტანიც იმას ადგია...

— დაიშალენით, დაიშალენით! რას შეგგუფულხართ! დაუტატანა პოლიციელმა მოლაყბეთ. — ერთად დგომა აკრძალულია, განა არ იცით!

— კაცი მოკვდა, დამარხვა უნდა, ექვსი ბალდი მშიერი რჩება, მაშ ხელი არ უნდა გავანძრიოთ, არ უნდა მოვილაპარაკოთ? წამოიძახეს ყველამ.

* * *

— მაგდანას დედა, რომელია? შეეკითხა ნიკოლოზი გრიგოლის თავს და ბოლოს მჯდომ მგლოვიარეებს.

— მე გახლავართ, რას მიბძანებთ! მწუხარებით სავსე ხმით მიუგო თებრონიამ, მაგდანას დედამ.

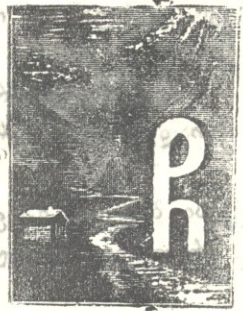
— აი, მთელი ჯამი ფული შეგიგროვათ ბასილანთ პატარა ქალმა გაიანემ. „მაგდანას დედას მიეცითო“.

— გაიანემ, განომ! შეჭყვირა პატარა გოგომ თავისი ამხანაგის სახელის გავონებაზედ და დედას სიხარულით უთხრა: ის ჩემთან დაპირებულია, რომ მამაშენსაც, — მამა ჩემს გამოვაშვებინებო.

— იქნება, მართლა მამაშენსაც უშველოს, უთხრა ნიკოლოზმა პატარას. — ეხლა კი იმის მოწყალეობით პაპაშენის დამარხვის სამზადისს უნდა შეუდგეთ. — პატარეებშიც რო ღვთის ხელი არა ტრიალებდეს, მაშინ ხომ დედა-მიწაზედ ჯოჯოხეთი დეენტებოდა! დაუმატა ხელოსანმა და სხვებთან ერთად ქელეხის სამზადისს შეუდგა.

მუსიკალური დასაკრავები საქართველოში.

(გუძღვნი ია კარგარეთელს)

ვენი ერი ძველ დროში განათლებით არ ჩამოურჩებოდა სხვა ერებს, მეტადრე ხელოვნებაში დაწინაურებული იყო. ამას ამტკიცებს მრავალი ტაძარ-პალატები, ჩუქურთმები, ეკლესიებზე დარჩენილი ნახატები და სხვა. დღემდის განათლებული ქვეყნებიდან მოდიან ჩვენთან მოგზაურები და გაკვირვებული რჩებიან, მუდამ გარშემორტყმული მტრებით, ქართველებმა როდის მოასწრეს ასე განვითარებაო.

თქვენ უსათუოდ გაიგებდით, ყმაწვილებო, ჩვენი დიდებული პოეტის შოთა რუსთველის სახელს, რომელმაც მე-XII საუკუნეში დასწერა შესანიშნავი პოემა „ვეფხისტყაოსანი“. მისი მარგალიტებრივი ლექსთა წყობილება გასაკვირვებლათ აქვთ ყველას და ევროპიელ ენებზე არის გადათარგმნილი. ყველა ეს ამტკიცებს, რომ ქართველ ერს კულტურა ჰქონია, მარტო ხმლით მტრის მოგერებით არა კმაყოფილდებოდა. ქართველებს დიდი დამოკიდებულება ჰქონდა განათლებულ მეზობელ ხალხთან, მაგალითად: ბერძნებთან, ფინიკიელებთან, არაბებთან, ასირიელებთან და სხვებთან.

* * *

როგორცა ვსთქვით, საქართველოში ყველა ხელოვნების დარგი იყო გავრცელებული და რასაკვირველია, სხვათა შორის მუსიკაც. ჩვენში მუსიკა თვით ბუნებამ დაჰბანდა: ცამდის ატყორცნილი ბუმბერაზი მთები, მუდამ თოვლ-ყინულით შე-

მოსილი, პიტალო სალი კლდეები, მათგან ვადმონაქუხი აქაფებული ჩანჩქრები, ძირს გადაშლილი ყვავილებით მოქარგული მდელ-მინდორი, გარშემორტყმული ზღვები, მალლა ფირუზის ფერი ცა—აი რამ დაბადა ჩვენში მუსიკის ძალა!

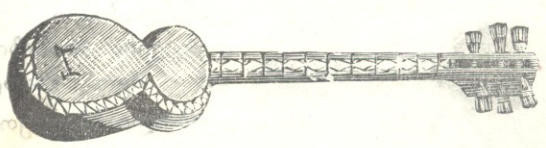
* *
*

მრავალ საკრავებთა შორის ჩვენამდის ბევრმა მოაღწია, აქ ჩამოვთვლით შემდეგს: **ქნარი**, **ჩანგი**, **ჩონგური**, **სალამური**, **ორმალი**, **წინწილა**, **ებანი**, **თარი**, **ჭიანური**, **ზურნა**, **დუდუკი**, **მუტრიბი**, **ბუკი**, **ჩალანა**, **დაფი**, **ტაბლაკი**, **დაბდაბი**, **ნობი**, **იქოს-დაბდაბი**, **სპილენძ-ჭური**, **დიმპლიპიტო**, **ბუბნი**, **დაირა**, **ნალარა** და მრავალნი სხე.

საქართველოში მუსიკის გავრცელებას ხელი შეუწყეს არაბებმა, ამისთვის საქართველოში უფრო არაბული საკრავებია გავრცელებული.

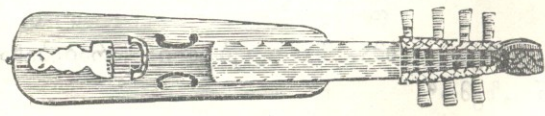
* *
*

აქ მოგვყავს საკრავების ნახატი და მისი აღწერა:

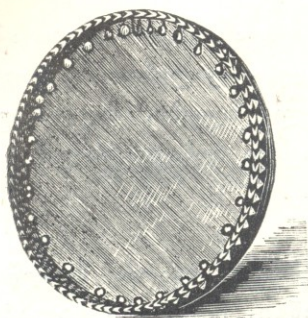
თარი ტკბილი საკრავია და ძალიან გავრცელებულია საქართველოში.

უწინ შეძლებულს ოჯახში თარი ყველას ჰქონდა. თვითონ თარი, შემოტანილია საბერძნეთიდან და მისი შემოტანა უნდა ეკუთვნოდეს იმ ხანას, როდესაც ქართველნი დაუახლოვდნენ მათ ქრისტეს სარწმუნოების მიღების შემდეგ. სახელდობრ მე-V—მე-VIII საუკუნეში. ბერძნულათ თარს ჰქვიან „თარალეოს“ და ჰნიშნავს მიყრდნობას, მინდობას, ძმობას და სხე. თარს ხმარობდნენ ქურუმები კერპთ-თაყვანის-მცემლობის დროს.

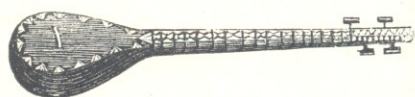

კამანჯა არის არაბული დასაკრავი და ძველადანვე შემოღებულია საქართველოში.

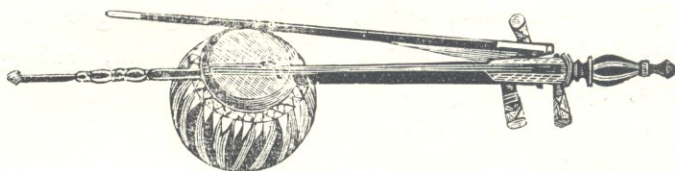
ეხლა ხმარობს მთის ხალხი. ძველათ უფრო ხმარობდნენ სომხეთში.

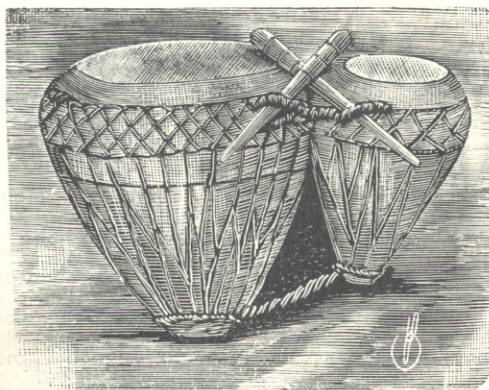
დაირა არაბული დასაკრავია (არაბულათ „დაირე“). სპარსელები ხმარობდნ ლაშქრობის დროს.

ჩონგური ანუ; ფანდური. ესლო ხმარობენ სოფლათ. ძველათ ხმარობდენ ასსირიელები.

ჭიანჭური არის ორ სიმიანი და ერთ სიმიანი. პირველს ხმარობდენ მომდერლები, ხოლო მეორეს—პოეტები. ჭიანჭურს ხმარობდენ ძველათ ქურუმები, როცა კერპებს მსხვერპლს სწირავდენ.

დიმპლიპიტო შემოდებულია არაბებისაგან. იყო გავრცელებული სპარსეთში, ლაშქრობის დროს, ჯარის გასამხნეველათ და აღსაფრთოვანებლათ. აგრეთვე მცირე აზიაში, სახელდობრ ფრიგიასში ხმარობდენ.

თრი და შემადრწუნებელი არაბულათ ჰქვიან „ზემრ“.

ზურნას აღმოსავლეთში ისეთივე მნიშვნელობა ჰქონდა, როგორც დიმპლიპიტოს—აქვს მეტად მკვეხმა. შემოდებულია არაბებისაგან.

დუდუკს მეტათ ტკბილი და სასიამოვნო ხმა აქვს. დუდუკი არა-

ბთა შემოტანილია მერვე საუკუნეში. ახლაც ხშირათ ჭალაქებში და სოფლათ ხმარობენ.

* *

ჩინური დასაკრავი არის აგრეთვე სტვირი — პირველ ყოფილი საკრავი ადამიანისა. ჩინური ლეგენდა ამბობს, რომ იგი არის გამოგონილი დიდათ სწავლულისგან, რომელსაც ერქვა ლინგლუნი.

სალამური გამოიგონეს არაბებმა. თვით სიტყვა „სალამური“ (არაბულათ „სალამ“) ჰნიშნავს სალამს, მიმშვიდობებას. სალამური დღეს საყვარელი დასაკრავია მწყემსისა. იგი ძალიან გავრცელებულია საქართველოში.

წინწილა და ებანი საქართველოში ძალიან ადრე შემოვიდა ხმარებაში. მე-XII საუკ. მგოსანი შავთელი იხსენიებს თამარ მეფის აღწერაში და ამბობს ასე: „ისმის მგოსანთა, ვით საფირონთა, ხმანი ებნისა და წინწილისა“.

სპარსული საკრავები საქართველოში შემოღებულია ქრისტეს დაბადების წინედ, როდესაც სპარსეთში მეფობდა — მეფე ქსერქსი, ხოლო არაბული ეკუთნის — არაბთა შემოსევის ხანას.

გ. ლეონიძე.

დაღუპული მეზღვაური

(დასასრული)

რ ვიცი ნიკოს უჩვევმა ალერსმა იმოქმედა ელენეზედ, თუ მართლა დასთბა და იამა, მან ჯერ ტირილს უკლო, მერე უცებ დაწყნარდა და მტრედით სული განაბა.

ნიკო დას ეხვეოდა და ფიქრით კი მთელ ქვეყანას ეომებოდა. ღმერთმა იცის რაზედ ფიქრობდა, მაგრამ რომ ფიქრობდა და ვილაცას ეომებოდა, იქიდან სჩანდა, რომ სახე მოღუშული, ელენეს ზოგჯერ ისე მაგრათ იკრავდა, გვეგონებოდათ მის თავს ვისმეს სტაცებსო, ზოგჯერ-კი ისეთნაირად გაინაბებოდა, გატვრინდებოდა, რომ აშკარა იყო იგი რაღასაც ხედავდა, ნათლათა ხედავდა, რადგან იმ წამს თვალები უცებ უდიდდებოდა და სახე სრულიად ეცვლებოდა.

ოთახში სიჩუმე იყო დამყარებული; ალბათ იმისთვის, რომ ორივე მოიქანცნენ—ერთი ტირილით და მეორე კი მეტი ოცნებით და მღელვარებით, ის სიჩუმე მათზედ თავისებურ ალერსით და დამამშვიდებლათ მოქმედებდა. ელენეს კი უცებ შეუძმნეველათ კინწი მოსწყდა, ნიკო კი ჯერ კიდევ ებრძოდა თავის ფიქრებს, მაგრამ დაღლილს გონებაში დაბადებული მრავალი სურათები ერთმანეთში აერია, ღონეც თითქოს მიუსუსტდა, ყელში მომდგარი ბოღმა ნიავ-ქარათ შეეცვალა, მერე ყურებში, თითქოს ღღეობაში ზურნამ დაუკრაო, რაღაცამ ხანგრძლივ გასწივლა და ნიკოც თან უცნაურ სამეფოში გაიტაცა. ნიკო ძილს არ გაუმკლავდა, პირიქით, სწორეთ იმ წამს, როცა ბურან მორეულს პირველი თავის

ჩაქინდვრა ხრამში ჩავარდნათ მოვლანდა და შემფრთხალებათ
თავი ისევ შეიმაგრა; მან მუთაქა მოითრია, ჯერ ელენე მი-
წვინა, შემდეგ თვითონ გვერდს მიუწვა, მოეხვია და მოისვენ-
ნა. მაგრამ მოისვენა? განა ბუნებით მოუსვენარს ქვეყნათ
რამე შეიკავებს და მოასვენებს? თუ პირველად მის ლამაზ
სახეს გაზაფხულის მშვენიერ დარის მგზავსი სიმშვიდე ეფინე-
ბოდა, ცოტა ხნის შემდეგ მის შუბლზედ ღრუბლების მგზავ-
სათ ნაოქებიც კი აირია, მრკვალი ცხვირის ნესტოები გაუ-
განიერდა და აუთამაშდა. მან იმ წამს ხელი მაგრა გაიქნია,
თითქოს ვისმე უწყურებოა და ის ჟამი იყო, რომ მარჯვენა
თვალიდან ცრემლმა უცებ გამოჟონა, ცხვირის ძირზედ გულ
გახეთქილივით დაქანდა და თითქოს გაოცებით მარჯნის
მგზავს მშვენიერ ტუჩებ გვერდით დარაჯივით გაჩერდა. ნი-
კომ ღრმად და კვნესით ამოიოხრა. ექვი არ იყო, რომ იგი
სიზმარს ხედავდა. იმ ამოოხვრასთან ერთად ის ერთად ერთი
კამკამა ცრემლი იყო იმის მოწამე, რასაც იმ წამს ნიკო სიზ-
მრად განიცდიდა, ცრემლმა კარგად იცოდა, რასაც გრძნობ-
და ნიკო იმ წამს, როცა სიზმრად დაუსრულებელ თოვლიან
მინდორს გზას გამდგარი ველარც თავსა და ვერც ბოლოს
ვერ პოულობდა.

მიდის და აღარც კი ახსოვს რისთვის მიდის, ისეთი გზა
განვლო და ისე ძლიერ მოიქანცა გული კი ძლიერ უღე-
ლავს, ცრემლი თვალთა აქვს მომდგარი, საცაა კიდევ დაი-
ყვირებს—სად მივდივარ და რისთვისაო, მაგრამ ამ წამს ნიკო
უცნაურ სურათს ხედავს:

პაწია ქედზე ფარაჯაში გამოხვეული მისი ბიძა, ყავარ-
ჯენზე დაბჯენილი გადმომდგარა და იმავ მწუხარე გამომეტყვე-
ლებით, როგორც იმ დღეს ნიკოს დედას შესჩიოდა, იმასაც
ისე ეუბნება:

— ასე უთხარი სარეკელა დამიშუნჯდა და კარ-ამოქო-
ლილ წისქვილს ქარი ზუზუნით გლოვობს-თქო. აბა შეხედე!

მტკიცეთ ჩამოსძახა მოხუცმა, თან ყავარჯნით მთებისა-
კენ მიუთითა და წელში მოხრილი უეცრად გაჰკრა. იმის ნა-
ცვლათ ნიკო ახლა წისქვილს ხედავს. ორ მთა შუა პაწია მი-
ბრეცილი ხის წისქვილი ისე მოსჩანს, გვერნებათ გულ-ხელ
დაკრეფილი ბებერი წამოსკუბებულაო. კარ-გამოკეტილ და-

ქანგებულ რაზაში გაფორტნილი ჩხირი ურქვია, დამბადო. წამოსწეწია და ტყავ-შეფხრე-წილ ფანჯრით თითქოს ცალი თვალით იცქირებოა. ზემოდ ყინვისაგან გახეთქილ ღარს პირი ისე დაუღია, თითქოს სა-ცაა წამოიყვირებს—მიშველეთ, რა დავაშავეო!

ახლა კი მიხვდა ნიკო ყოველივე რასაც ნიშნავდა, ან თვითონ სად მიეშურებოდა.

— ო, ო, შეჩვენებული, ყველაფერი იმ ბოროტი ყინ-ვის ბრალია, დამაცადოს!..

წარმოსთქვა ნიკომ თავისთვის და ხელახლათ აღელვებულმა ნიავევით გაუტია გზას. მის წინ ისევ სუდარასავით თეთრათ გაშლილ მინდორს ბოლო არ უჩანს. ზოგჯერ ქა-რიშხალი წამოუბერავს და აფორიაქებულ ნამქერს გალავანი-ვით წინ ჩაუღობავს.

— იქნებ ეს იყოს მისი საბრძანებელი, — გაუხარდება ნი-კოს, უფრო მარდათ გადააბიჯებს, რომ ალყაფის კარები და აკაკუნოს, მაგრამ მიუახლოვდება თუ არა, გალავანი ჭაირღვე-ვა, დაიფანტება და მის წინ ისევ უფსკრული გამოჩნდება. აქა-იქ, გზის პირათ ქარისაგან თოვლ გაცვივებული ბუჩქები შავათ მოსჩანან და ქარის დაბერვაზე საშინელ ხმაზე წვიან. მაგრამ ნიკოს არ ეშინიან, რადგან მზე ჯერ ისევ მალლა სჩანს. მიდის, მიეჩქარება, მით უმეტეს, რომ შორიდან ნამდვი-ლად უშველებელი მთა მოსჩანს. მანამდისინ კი ხრამი შეხვდა უშველებელი; ნიკომ გვერდს აუარა, უნდოდა რომ გზა აექ-ცია, მაგრამ უცებ ტირილი შემოესმა და შესდგა. ხრამ გა-დაღმა თავ-შალ მოხვეული და წინ-საფარით გაწუობილი ნიბ-ლია ჩირგვზე ჩამომჯდარიყო და მდულარებას აფრქვევდა.

— ვიცი, რომ იმ ავაზაკთან მიდიხარ და ჩემს მაგივრად ასე უთხარ—ცეცხლი წაგეკიდოს და ამინიდან უკუნისამდე ეს სიმწარე არ გამოგელიოს, რა ტანჯვაშიაც მე ჩამაგდე-თქო.

ასე გადმოსძახა ნიბლიამ, მაგრამ ბოღმა მომდგარმა სუ-ლი ველარ მოითქვა, ცოტა ხნით უხმოდ იტირა და მერე კი-დეც ნიკოს მოუყვა:

— ჯერ სნეული ვიყავ, შენ გენაცვალე, რის ვაი ვაგლა-ხით და დიდი წამლობით თავი ძლივს გავისალე, შემდეგ ქვე-მოთ ტყის განაპირს, საყდრის ნანგრევში დავბინავდი. ღმერთ-

მა აცხონოს ჩემი მახლი, ის გამართული ოჯახი და სახლი თავისი კუპჩით მე მიანდერძა. შეველ დავდექი და მალე სახლობაც გავიჩინე. სამი ისეთი შვილი მყავდა, რომ ავი თვალით არ ინახოდა. უფროსი ზაფხულში ქორმა მომიკლა, ეგრე მასხარა და მაიმუნი მზეს რად შესცინი, რა ღირსი ხარო! მეორე სახლიდან ძალით მომტაცეს და ასე ამბობენ, ცხრა მთას იქით ვილაც ქვრივს ზედსიძეთ შეუყვანიაო. მესამე-ლა დამრჩა, უმცროსი, მეტად ტკბილი და ალერსიანი. მთელი გვარეულობის თვალი იყო და სიამაყე. მუდამ, როცა მე რა-ზედმე მოწყენილი მუხის კენწეროზე შევეჯდებოდი, უეცრათ მოფრინდებოდა, გვერდზე მომიჯდებოდა, ახალ სიმღერებს მზის ნათელზე და მთვარის შუქზე შემოსძახებდა, ბებერს, მეც თან ამიყოლებდა და მთელ ქალას მხოლოთ ჩვენ ვამხიარულებდით. ასე ვიყავი, სანამ ის შეჩვენებული ყინვა ქვეყანას გაუტრისხდებოდა. იმ ჩემ საწყალ შვილს გულში სრულიად შიში არ გაუტარებია, პირ იქით, რაც დღე და დღე ყინვა მუხრუჭს გვიჭერდა, ის უფრო იმდენ სიმხნევეს იჩენდა. დილა აღრიან შეიბერტყავდა თუ არა ფრთებს, თოვლით შებორბლილ და დაყრუებულ ტყეს გასტყვივლებდა და ნამდვილი გმირი იყო, როცა გარშემო სულ გაკმენდილ არე-მარეს მხოლოთ ყინვა ბატონობდა და ის კი ტყვილით ხის კენწეროზე შერხეული მაინცა მდეროდა და გალობდა. იმ დღეს კი უცებ მოიწყინა, მზის გულას იფნის წვერზე შეჯდა და დამამშვიდა: ნუ გეშინიან, ცოტა მუცელსა მგლეჯს და ამ ქედს მზე გადმოადგება თუ არა—გამივლისო. გულგახეთქილმა სხვა რომ ვერაფერი ვერ მოვახერხე, იმის ჩუმათ, ერთი კალიის ფეხი მქონდა შენახული, ის გამოვიღე და ჯვარედინ გზაზე გავიტანე. გამიგონია ყინვის მეფეს. მიქელ გაბრიელის ცელად მოელანდება და მოტყდებაო. მაგრამ სახლში რომ დავბრუნდი, შენს მტერს და დამაწყევარს ისე დაუბნელდეს წუთისოფელი, როგორც მას შემდეგ მე დღე დამიბნელდა: საცოდავი ჩემი შვილი შემოდგომის ფოთოლივით მოწყვეტილიყო და ძირს ეგდო.

ასე უთხარი, წყევლას არ დაგიღევ, სანამ პირში სული მედგმევა-თქო“.

დაათავა ჩიტმა და თავ-შალის ფრიალით საიქმნელად გაფრინდა. განცვიფრებულმა ნიკომ გზა განაგრძო, მაგრამ დიდხანს ყურებიდან მისი ქვითინი არ გამოსვლია.

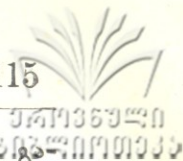
— რა პატარა, რა უმნიშვნელოა და მაგასაც კი უმძლავრდება ყინვის მეფე. არა, მართლა საშინელი ბოროტი ვინმე უნდა იყვეს ის ვილაც არის; უნდა ვნახო, ყველაფერი უნდა შევიტყო, თორემ სწორედ გავგიყდები... და თუ ვნახე?! დამაცადოს!!

ასე დამეუქრა ნიკო და უფრო მხნეთ გასწია. შემდეგ დიდხან აღარ მოუნდა სიარული, რადგან წინათ შენიშნული მთა უფრო და უფრო დიდდებოდა და მასთან ერთად თვალდასაბრმავებელ სურათათ იცქირებოდა. მოახლოვებისას ნიკო უცებ შესდგა, სიმაკაცრე ერთ წამს აღტაცებათ გარდაექცია, მაგრამ გაახსენდა თუ არა იმ მშვენიერების წარმოშობილი მრავალი უბედურება, აღტაცება ისევ მღელვარებათ შეეცვალა, უფრო ძლიერ გაგულისდა, რადგან იმგვარ დიდებას იმდენი მწუხარება მოჰქონდა. ნიკო მიუახლოვდა, რიხიანად შეხედა და მოემზადა.

თოვლით შებურვილ მაღალ მთაზე მზის სხივებზე მობდღვრილად ყინულის სავარძელზე ყინვის მეფე განცხრომილიყო. თავით ფეხამდე თეთრათ მოვარვარე ტანსაცმელში გამოწყობილს ხელში სკიპტრა ეპყრა და თავზე თოვლის გვირგვინი მზესავით უბრწყვიალებდა. მეფეს ღრმა ცისფერი თვალები ზევით აღეპყრო და იმისთანა მშვენიერი იყო, რომ ნიკომ ვეღარ გაუძლო, შეხედა კიდევ და უეცრათ დამუნჯებულმა ტირილი მორთო.

თვითონაც არ იცოდა, რისთვის ტიროდა, თუმცა ცხადი იყო, რომ ჩხუბისათვის მოსული ძლეული იყო მისი მშვენიერებით, მის უნახავათ იგი სძულდა, შავ ეშმაკათ ეხატებოდა და ის ბოროტის წარმოშობილი კი ისეთი თვალწარმტაცი მშვენიერება იყო.

— არა, ეს არ იქნება, არც შეიძლება, რომ ასე მშვიდი და გასაოცარი ქმნილება მიზეზი იყვეს ამდენი ბოროტებისა. — ასე ვაიფოქრა ნიკომ და დასარწმუნებლათ, რომ გზა ასცდა და სხვა სამყაროს მოადგა, აქეთ-იქით მიმოიხედა. გარშემო ისეთი სიჩუმე სუფევდა, რომ ცის ლურჯ სიღრმეში ჰაერის

მოძრაობა მუზიკასავით ისმოდა. მარჯვნივ უშველებელს ლავანზე დიდი ასოებით ეწერა: „ყინვის სამეფო“. მხოლოდ მარცხნივ მთის გარშემო და თვით მთაზე თეთრი ჯარი იდგა უცხო და უთვალავი. მთის გადმოღმა კი მეფის ქვემოთ, ქარს თვისი უშველებელი ფრთები მთიდან მთაზე გადაეწყო და უმოძრაოს თითქოს სთვლემდა. არავითარი მოძრაობა, არც არავითარი ხმა დიდებულ სიჩუმეს არ არღვევდა. ნიკო შესცქეროდა და ალტაცებას და განცვიფრებას უმოძრაოთ გაშეშებული ისე ძლიერ განიცდიდა, რომ თვითონვე საცა იყო თოვლის კაცათ გარდიქმნებოდა. ამ მოსაზრებამ ნიკოს ლახვარივით გულს გაურბინა, შიშისაგან ცივმა ოფლმა გადაჰკრა; მოაგონდა, ვინც იყო იგი და ყოველივე თვალწინ ნათლათ დაეხატა.

აგერ მეწისქვილე ბიძია, თავგატეხილი მარო და აქვითინებული ბელურა...

— შენ ეი, მეფევე, მყინვარო! შენი ბრალია ამდენი უხამართლობა. შენი თავი ალმასის გვირგვინით შეგიმოსია და იმდღეს მაროს კი წყლის ძებნაში ყინულებზე თავ გატეხილს სისხლი სჩქეფდა. შენ მანდ წყნარათ, უღარდელათ ვარსკვლავთ შესცინი და ბიძაჩემი კი ნაღვლიანი შავ-მიწას ჩასჩერებია. არც ბელურას წყევლა შეგჩრჩება შე...

ნიკომ უცებ სიტყვა შესწყვიტა და შემკრთალმა, შეშინებულმა ცოტა უკან დაიხია. ყინვის მეფემ უმოძრაო მშვენიერი ლურჯი თვლები უცებ ჩახუჭა და ორი ცრემლი ბროლის მზგავსათ გადმოაბნია.

მეფეც ტიროდა, მეფე ძლიერი და მიუწვდომელი. ტიროდა უხმოთ, უმოძრაოთ და მწუხარე მზით განათებულ ცას შესცქეროდა. ალბათ მეფე იმისთვის სწუხდა, რომ მეფე იყო და არავითარი ნება კი არ შესწევდა. ან ვინ იცის მეფობა სურდა, თუ უმნიშვნელო ქმნილებათ თავს ინატრიდა, მაგრამ დღეს კი მეფეთ იყო შექმნილი და მოახლოვებულ მზის სხივებზე მისთვის დნებოდა, რომ კვლავაც იმგვარივე წარმოშობილიყო.

ნიკომ იმ წამს ნათლათ გაარჩია რომ მეფის გვირგვინში მობრქევიანე ალმასები უმაღლესებოდნენ, თვით გვირგვინიც შესამჩნევათ ილეოდა და თითო წვეთათ მის გულ-მკერდს სანთელივით ეღვენებოდა.

ქართული
მეცნიერებათა
აკადემია

— მაშ ამის ბრალი არა ყოფილა, როგორც შენვე ხეხულობ, ვისა ვკითხო, რა უყო, რა ვქნა, — შეწუხებული ხმით წარმოსთქვა ნიკომ და ის იყო მზისათვის უნდა მიემართა გასაგებათ, როცა მას უცებ მრავალი ხმები შეესმა. ჩაიხედა ქვემოთ და დაინახა, რომ ყველა თითქოს გაცოცხლებულიყო იმ დროს, როცა მეფე ჰქრებოდა. აგერ ერთი ცვარი ყინულიდან ყინულზე სიცილით მიხტის, სიხარულით ტაშს უკრავს და გიჟმაჟობს.

მეორე თვალის დახამხამებაზე თითქოს კლდიდან გამოქონა, უცებ წამოხტა, იის მზგავს სახეზე ხელი ვადისვა, კულულები შეისწორა და პირველ წვეთს ნაზათ ჰკითხა:

— შენ სად მიდიხარ, რა დანიშნულება მოგანიჭეს, რომ ვერც ძლიერ გიხარებ?

— ვერ წარმოიდგენ რა ბედნიერი ვარ, რამდენს ვივლი და ვიხეტიალებ, ვინ იცის რა არ უნდა მოვახდინო, მაგრამ ყველაზე საუცხოვო კი ის იქნება, რომ ერთ ბნელ სახლში ჰქერიდან უნდა ჩავძვრე და შედღონებულ პაწია ბავშვს შუბლზე დავეცე, ძლიერ ნაზათ მოვეხვიო და მით გავკურნო. შენა, შენ საითკენლა გაქვს გზა და კვალი?

— მე? ჩაეკითხა იის მზგავსი მშვენიერი წვეთი ისე ნაზათ და თან ისე ტკბილათ გაიღიმა, რომ ნიკოს ყოველივე მთლათ დაავიწყდა. მან ერთი ფეხი წინ წამოსდგა და როგორც დილა აღრიან მზის სხივებზე მზეუქვრიტა გადმოიხაროს, მათკენ ისე გადმოიხნიქა და ყური მის წყნარ ლაპარაკს ისე დაუგდო.

— მე უნდა ჯერ ჰაერში ნიავ-ქარივით ვისეირნო, იქ რომ მუსიკა ისმის — ის შევისწავლო; შემდეგ ლეჩაქის მზგავსად, მაღალ მთაზე. სადაც თუმე ძველი ციხეა ხავსით მოსილი, გვირგვინივით გარს მოვეხვიო და მზის ამოსვლისას კი იის გულ-მკერდზე განვისვენო. ისინი პატარძლებივით მოვქარგო, ციური მუსიკა ვასწავლო და ძილის დროს მათის ზღაპრებიდან ქვეყანა გავიცნო. შემდეგ... მაგრამ არიქა, ჩქარა გავიქცეთ, თორემ მოდიან, დანარჩენებიც მოგვაწყდებიან, გზას აგვიბნევენ და ჩვენში ხომ დაგვიანება არ შეიძლება.

უცებ გასწყვიტა ლაპარაკი იის მზგავსმა ცვარმა, უკან მარდათ მოიხედა, მეორე წვეთს ხელი ჩაჰკიდა და ორივე სიმ-

ღერით, ხტუნვა, სრიალით ძირს ჩამოქანდენ და საღვთო
გაჰქრენ. მათ შემდეგ მართლა მრავალი სხვები გამოჩნდენ.
ისმის დიდი ხმაურობა, ზოგან სიცილი, სიხარული და ზოგან
რისხვა. აგერ ერთი, ძლიერ-ძლიობისას მიდის ქვემოთ; თვალე-
ზე ხელი მიუფარებია და მწუხარებისგან დასუსტებული წა-
საქცევით ირხევა. ის ხან დადგება, მუდარებით უკან მი-
იხედავს, მაგრამ რაკი ხსნას ვერავისგან ვერ მოელოდება, ისევ
წინ წამოტორტმანდება და მოდის ნელა. თავ-პირი თიხის
ფერი აქვს, ტანისამოსი ჩამოლორთხილი. თმა გაწეწილი და
გაბუძგული.

— ნამდვილ აღს არა ჰგავს, ნეტა რად ტირის.

გაიფიქრა ნიკომ, მაგრამ სანამ კითხვას დაამთავრებდა—
მეორე მხრიდან დიდი ჩხუბით და წიოკობით ახლა სხვა წვე-
თი ისე გამოხტა, თითქოს კეტით ვინმე გამოიგდოვო.

— არ მინდა, არა! რას ჩამციებიხართ, რა გინდათ ჩემ-
გან, თქვე საზიზღრებო, ბოროტებო! მე იქ არ წავალ, მე არ
მინდა ის ვიყო, რაც რომ თქვენ გინდათ.

წიოკობდა წვეთი და მეტი სიბრაზით დაჩითულ ახალ
კაბის კალთებს ზედვე იხევდა და ვილასაც უკანვე თავში აწ-
ყვეტდა. გაჯიუტებული წვეთი ალიაქოთით ცოტა ქვემოთ
ჩამოსრიალდა და იქვე გამოქვამულ ყინულზე ჩუმით მიჯდა,
უნდოდა ზედ მიჰკროდა, მაგრამ ამ წამს რაღაც ხმა შემოეს-
მა და როგორც გიყი ერთ წამს ისე წამოვარდა, ტირილი
მორთო, ივაგლახა და დაუყონებლივ კი ქვევით გასწია.

— შენ რაღა გატირებს, შენ რაღა თავი გამოგიდვია,
ვითომ სხვა რაღა გნებავდა—უკმეხათ შეეკითხა წიკვინა წვე-
თი თიხის ფერს, როცა ვიწრო მისახვევში შეხვდა.

— რა ვქნა, რა უყო, ორნაირათ ვიტანჯები და ვეწა-
მები, რადგან ვერ გამოვიჩა რისთვისა ვარ ასე დაწყევლი-
ლი და შეჩვენებული. რა მიმიძლოდა ჩემს გაჩენამდე ისეთი
ცოდო, რომ დაბადებიდანვე მხოლოდ ბოროტის მოქმედება
მე დამაკისრეს. მთელი გულით, მთელი ჩემი არსებით მსურს,
რომ სხვა ვიყო, ბედნიერება და სიხარული ჩემივე სიკეთით
მეც გამოვცადო, მაგრამ, როგორც მუდამ აი, ეხლაც ოკე-
ნესკენ მივემგზავრები, რადგან იქ ბოზოქარ ტალღათა რის-
ხვას ჩემი ძალა-ღა აკლია, რომ ამ ცოტა ხანში, შორეულ

მხარეს მიმკურავ გემს შუა-ლამისას დავეცეთ და დავამსხვრი-
ოთ. უნდა მესმოდეს მრავალთა კენესა, ვაი-ვაგლახი და მრავალი
მათგანი კი თვით მე დავახრჩო. ამისთანა ტანჯვა და
ჯოჯოხეთი განა კიდევ მოიპოვება; ვაი ჩემს თავს და ვაგლა-
ხი ჩემს უბედობას...

ხელმეორეთ აქვითინდა თიხის ფერი ცვარი და გზა ისევ
ტორტმანით განაგრძო.

— შენ რა გიჭირს, დიდ ოკეანეში შენ თავისუფალი
მაინცა ხარ და სხვებთან ერთად ძლიერი მაინც შეიქმნები;
უბედური მე ვარ, რომ ბედისაგან შეჩვენებული ქვეყნათ უმ-
წეო და უმნიშვნელო უნდა ვძრწოდე, თითქოს რაღასაც ვე-
პოტინებოდე და კი არ ვიცოდე რისთვის და რად... მაგრამ
არ წავეალ, აქვე რომ სული დამალეფინონ, ფეხს არ მოვი-
ცვლი, სანამდისინ არ გავიგებ რისთვის მტანჯავენ, ამისთანას
რისთვის მაჩენენ, როცა არ მინდა ისეთი ვიყო, როგორც
მაგათ სურთ... არ მინდა, არა!

უარესათ გაჯიუტდა წიკვინა წვეთი და ის იყო უკანვე
უნდა გამოტრიალებულიყო, როდესაც უცებ საშინელი ხმა
მოისმა: „ვერ გაიგებო“, და თან ისეთი დაიგრგვინვა, რომ
ნიკოს უცებ თვალი ღია დარჩა, გულ-გახეთქილი წამოხტა და
მწუხარე ხმით ისეთი ტირილი მორთო, რომ ახლათ შემოსულ
დედას შიშისაგან ენა მთლად აერია.

— ნუ გეშინიან, გენაცვალე, შეშა დავყარე და იმან დაი-
ხმაურა... სხვა არაფერია, შენ შემოგვეფლე. აბა შეხედე, აი
ეხლა ცეცხლს დავაგუზგუზებ და შენ და ელენეს ქალებს და-
გიცხობ... სუ, შენ, გენაცვალე, შენი ჭირიმე.

ემულარებოდა დედა ნიკოს და თვითონ უფრო შეშინე-
ბული გულში ისე მაგრა იხუტებდა, თითქოს გული ერთად
ერთი წამალია ყოველისათვის.

ცქვიტი.

წერილების და ფოსტის კავსუნგამოკსუნის ისტორია.

ბერლინისა

(შემდეგი)

იდებული იყო სპარსეთთა მონარქია, აუარებელ ხალხს თავი მოუყარა თავის მფლობელობის ქვეშ, მაგრამ ის მაინც ვერ შეედრებოდა იმ სახელმწიფოს, რომელიც შექმნეს ორი-სამი საუკუნის შემდეგ რომაელებმა. ხმელეთთა შუა ზღვა თითქოს

ტბათ გახადეს, რადგან ირგვლივ ყველა მიწები და სახელმწიფოები მათ კუთვნილებას შეადგენდა. რომაელებმა თითქოს წაშალეს საზღვრები ჩრდილოეთ და სამხრეთ, აღმოსავლეთ და დასავლეთ შორის და დაიმონეს მთელი ქვეყნიერობა.

ამ ხალხთა შორის გაჩნდა ერთობა და კავშირი.

არასოდეს არ ყოფილან ასე მკიდროდ შეკავშირებული სხვა და სხვა ხალხი, როგორც რომაელთა ცხოვრებამ შექმნა. სამხედრო სამსახური და სახალშენების მოწყობა აიძულებდა რომაელებს ათასობით მიეტოვებინათ თავიანთი სამშობლო და გადახვეწილიყვენ დროებით ან სამუდამოთ შორეულ ქვეყნებში.

აუარებელი ხალხი მიისწრაფებოდა იქითკენ, სადაც იმედი იყო, რომ გამდიდრდებოდნენ, ასე რომ ნავთ-სადგური სავსე იყო ხოლმე ხომალდებით და მაშინდელ თანამედროვეებს ეჩვენებოდათ, რომ ზღვაზე უფრო მეტი ხალხია, ვიდრე ხმელეთზე. იმპერიის ყოველ პროვინციას ჰქონდა თავისი საკუთარი კულტურული დაწესებულებები, სადაც ახალგაზრდობა იკრიფებოდა განსავითარებლათ. ჩვეულებათ გაუხდათ უცხო ადგილებში და ქვეყნებში მოგზაურობა. ყველაზე უფრო ეტანებოდნენ რომს, ამიტომაც ამას დაარქვეს სახელათ; „საქვეყნო სასტუმრო“. რომიდან ხშირად მიემგზავრებოდნენ მაზრებში, აგრეთვე ერთი მაზრიდან მეორე მაზრაშიაც. საერთოთ ქვეყნები აღარ მოჩანდა ვიწროთ და შეზღუდულათ.

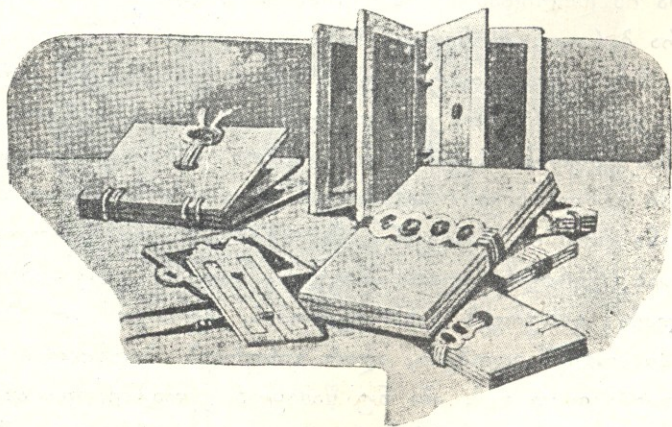
ამ ახლო-მახლო და დაშორებულ მაზრებთა შორის განუწყვეტელი მისვლა-მოსვლა ყველგან ვაადვილებული იყო შშენიერი გზების წყალობით. რომაელები მოხერხებული ოსტატები იყვნენ გზების გაკეთებაში. სადაც კი მივიდოდა რომაელი და დაიპყრობდა მიწას, მაშინვე შეუდგებოდა გზების გაყვანას რომისაკენ. გზებს აკეთებდნენ სამხედრო და სახელმწიფო საქიროებისთვის; მიმოსვლა კი შეეძლო სუყველას. მაშინ არ არსებობდნენ საბაჟოები, და ამ გზებით თავისუფლათ მოჰქონდათ ვაჭრებს თავიანთი საქონელი, და ამ გზებზედვე მოგზაურობდნენ შეძლებული რომაელები თავიანთი საკუთარი ეტლებით; გზებზედვე შეხვდებოდნოთ სადგურიდამ სადგურამდე მიმავალს სახელმწიფო ფოსტას და შიკრიკებს. ამ შიკრიკებს ზოგჯერ შეხვდებოდათ ღლეში 200 ვერსის გავლა. ერთხელ დიდ ზამთარში 69 წელს ქრისტეს დაბადებამდე რომში მოვიდნენ შიკრიკები და ამბავი მოიტანეს, რომ ბელგიელები აჯანყდნენო. მათ ცხრა ღლეში გაველოთ გზა და ყოველ ღლე ევლოთ 230 ვერსი. აქ უნდა მოვიხსენიოთ, რომ ჩქარ-მავალ მოამბეებსაც არა ნაკლები სისწრაფით მოჰქონდათ ამბავი. ერთ მათგანზედ მოგვითხრობენ, რომ ერთ ღლეში მან გაიარა 190 ვერსი, თუმცა ამის შემდეგ ველარ იცოცხლა. მეორე ჩქარ-მავალი, რომელიც ათინელებმა გაუგზავნეს სპარტანელებს მოგვეშველეთო, ღლე და ღამეში გაიარა 220 ვერსი.

რომაელებს სამავალითოთ ჰქონდათ გამართული ფოსტა, მხოლოდ სახელმწიფო დაწესებულებისათვის; კერძო პირს, განსაკუთრებული ნება-რთვა უნდა ჰქონოდა, რომ შიკრიკის ხელით წერილი გაეგზავნა. მაგრამ თან და თან სხვა-და-სხვა მაზრები ისე დაუკავშირდნენ ერთმანენს, რომ ხალხი ველარ გასძლებდა, რომ ერთმანეთისთვის არ მიეწოდებინათ წერილები. ვაჭრებს მიწერ-მოწერა ჰქონდათ თავის საქმეების გამო; გაიმართა მიწერ-მოწერა მეგობრებ და ნაცნობებ შორის. მშობლები შორეულ კუთხეებიდან თავიანთ მოსწავლე შვილებს სწერდნენ ქალაქებში წერილებს.

ჯარის კაცი დიდი ხნობით დაშორებული ოჯახს უგზავნიდა მას ბარათს. ასეთი წერილების გასაგზავნათ ყოველთვის იყო ხოლმე შემთხვევა, რადგან მისვლა-მოსვლა ხშირი იყო და თუ შემთხვევა არ მიეცემოდათ, მაშინ გაგზავნიდნენ

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ერთ-ერთ მონას, რომელიც ბევრი ჰყავდათ შეძლებულ მათემატიკაში და მეცნიერებაში. ახალი ამბების შეტყობის წყურვილი მაშინაც ნაკლები არ იყო, ვიდრე ესლა და რომაელები დაფანტულნი მარტო-მარტო, მოშორებულნი დედა-ქალაქს, ქიროზდენ ვინმე წერაკითხვის მკოდნეს, იმ პირობით, რომ მას ეცნობებინა მათთვის ყოველი ახალი ამბავი. ესენიც, რომ ლუკმა პური არ დაჰკარგოდათ, მთელ დღეებს სირბილში ატარებდენ, დადიოდენ მოედნებზე, ცირკებში, თეატრში, ახალი ამბების შესაკრფათ. მერე სწერდენ წერილს, ყოველისფერს ატყობინებდენ: როგორ ითამაშა ამა თუ იმ მსახიობმა, ცირკში რომელმა გლადიატორმა გაიმარჯვა, ვინ მოკვდა, როგორ დამარხეს, გადასცემდენ ყოველნაირ ხმებს, ჭორებს. ისინი ხოლმე მარტო რომის ახალ ამბებს კი არ ატყობინებდენ, სხვა კუთხეებიდანაც მოსულ ამბებს უთვლიდენ, „თითქოს ფრინველებს მოაქვს მთელ დედა-მიწიდან ამბებიო“. ამბობს ერთი დროის მწერალი. მოვიდოდა თუ არა წვიმა, როგორც იშვიათი შემთხვევა ეგვიპტეში, მოხდებოდა თუ არა მიწის ძვრა მცირე აზიაში, აჯანყდებოდა თუ არა ჯარი მდინარე რეინზე, გამოსცვლიდა თავის პოლიტიკას აღმოსავლეთის რომელიმე მფლობელი—რამოდენიმე დღის შემდეგ მოჰყვებოდენ ყველგან—მოედნებზე, ყაბახებზე, წვეულებებზე, საცა კი შეკრებილება იყო და ყველა ეს ამბები ვრცელდებოდა აქედან წერილების საშვალბებით.

წერილებს სწერდენ ეგვიპტედან მოტანილ პაპირუსზედ,

ან გასანთლულ პატარა ფირფიტოებზე, რომელიც შეგვანაწილებს, ბოდა ჩვენ დაფას, მერე უკუღმა პირით, ერთი-მეორეზე დააწყობდენ, წმინდა კანათს გაუყრიდენ და ისე დაბეჭდავდენ, როგორც ზემო მოყვანილ სურათზეა ნაჩვენები:

ბევრმა ასეთმა წერილებმა მოაღწია ჩვენამდე. ეს წერილები ჩვენ გვიმტკიცებს თუ რამდენათ გავრცელებული იყო იმ დროში წერილების მიწერ-მოწერა. „იცოდე, მე ძალიან ვდარდობ, როდესაც ვინმე მოვა თქვენი მხრიდან და არ მომიტანს თქვენ ბარათს ასე სწერს ერთი შვილი თავის დედას. მეორე თავის დას სწერს: „მიკვირს, რატომ არა მწერთ არაფერს, აქეთ მხარეს თქვენები ხშირად მოდიან“. კარგი მეგობრები ერთმანეთს სწერენ დღეში საშუალოდ. წერილები იწერებოდა დიდი სიყვარულით და მეცაღინეობით. თუ წერილის დამწერი ვინმე გამოჩენილი კაცი იყო, მისი წერილი გადადიოდა ერთი ხელიდან მეორეში, მას გადასწერდენ, ჰკითხულობდენ; ამ გვარ წერილებმა მეგობრებთან სახელ-განთქმულ რომაელ ორატორისა და მწერლისა, ციცერონისა მოაღწია ჩვენამდის, როგორც ლიტერატურისთვის დიდათ გამოსაყენ მასალამ.

არა მარტო გამოჩენილი პირების წერილებია საყურადღებო, სულ უმნიშვნელო წერილებსაც აქვს ღრმა მნიშვნელობა, რადგანაც ახლა თითქოს ცოცხალი ადამიანის ხმა გვესმისო და სრულებით გვაფიწყდება რამდენმა საუკუნეებმა გაიარა იმ დროიდან ჩვენამდე. ასეთ მაგალითს წარმოადგენს პატარა ბარათი, რომელიც პატარა თეონმა მისწერა დიდის ამბით მამას. მამამ მოატყუილა ის და არ წაიყვანა თან ქალაქში. გამოუცდელი ხელით, გაჯავრებული თეონი ასე სწერს: თეონი მამას თეონს—სიხარულს. (ასეთი მიმართვა ყოველ წერილში იგულისხმება—სიხარულს უსურვებო) კარგათ მოიქეცი განა რომ არ წამიყვანე ქალაქში... თუ მართლაც არ წამიყვან, წერილს აღარ მოგწერ, აღარ დაგელაპარაკები და აღარც გისურვებ ჯანმრთელობას. მეორეთ რო წახვალ, აღარ გამოგემშვიდობები, აღარ გისურვებ ბედნიერებას. ნახავ, თუ ასე არ ვიქ, აბა ნუ წამიყვან ქალაქში. დედამ უკვე სთქვა: „მომაშორეთ, შემაწუხაო“. კარგად მოიქეცი განა, საჩუქრები დამიტოვე, რათ მინდოდა, გგონია დიდათ ვაფასებ,

წერილების და ფოსტის ისტორია.

ლაპარაკით შემეყოლიეს და შენ გაიპარე. გამოგზავნე ვინმე ჩემ წასაყვანათ, თუ არ გამოგზავნი, აღარც ვჭამ და აღარც ვსვამ, იცოდე... ვისურვებ იყავ კარვათ.

თვრამეტმა საუკუნემ განვლო, რაც ეს წერილი დაწერილა, და თითქოს ეხლაც ცოცხალია ეს განებივრებული თეონი და ებრძვის თავის ძიძა-გამდლებს. ჭარბის საუკუნობი, დედამიწა ბერდება და ბავშვები კი თითქოს სრულებით არ იცვლებიან.

ალ. ფალავა.

(დასასრული იქნება)

ამბავი ერთი კაცის ცხოვრებისა

(თომა-ალვა ელისონი)

ამ ლაბორატორიის გარეგანი არა-ფერი შესანიშნავი არ არი, მხოლოდ გარშემო მეტათ მაღალი გალავანი არტყია, თითქოს იმიტომ, რომ შიგ არ შევიდნენ ცუდ-უბრალო მოხეტიალე ხალხი, რომელნიც მერე იკვებიან: ელისონთან ვიყავითო.

ალაყაფის კარებთან ზის კარის მცველი, რომელსაც სასტიკათ ნაბრძანები აქვს, — უბილეთოთ არავინ შეუშვას.

ერთხელ მოხდა ისე, რომ კარის მცველმა, რომელმაც იცოდა ყველა წესები, ადგილს თავი დაანება და იმის მაგივრათ ახალი დანიშნეს. მასაც დაავალეს სასტიკათ, არავინ შეუშვას ვინც ბილეთს არ უჩვენებს.

ერთ მშვენიერ დილას, ჯერ სულ ახლათ იყო დაყენებული ეს კარის მცველი, ალაყაფის კარს მოადგა უბრალოთ ჩაცმული კაცი და სთხოვა: გამატარეო.

— გაქვს ბილეთი? ჰკითხა კარის მცველმა.

ამას არ ჰქონდა, რასაკვირველია, ბილეთი.

— მაშ არ შეგიშვებ.

ამ უცნობს ძალიან უნდოდა ლაბორატორიაში შესვლა, მაგრამ თხოვნა-მუდარამ არ გასჭრა. რომ ვერა გააწყურა თავისი სახელი უთხრა.

— ელისონი ვარ...

კარის მცველმა ზიზლით ახედ-დახედა თავით ფეხბმლის და უთხრა:

— ვითომ და თქვენა ბრძანდებით ედისონი?

— ხო, მე ვარ.

კარის მცველმა ერთი კიდევ შეხედა მის ძველ ტანისამოსს და დაცინვით უთხრა:

— უკეთეს ვერას მოიგონებდით!

ედისონი კაი გუნებაზე იყო და უთხრა:

— წადი ლაბორატორიაში და მოიყვანე ვინმე, ვინც მე მიცნობს.

— ნურას უკაცრავოთ, ვერ მომატყუებთ. მე რომ იქ წავალ თქვენ შეიპარებით. აგრეც სულელი არა ვარ, რომ მატყუებთ. იცით რას გეტყვით: თუ მართლა ედისონი ხართ, თქვენი კარის მცველის სახელიც გეცოდინებათ. მითხარით, რა მქვიათ და შეგიშვებთ.

საუბედუროთ ედისონმა არ იცოდა, რა ერქვა ამ კაცს და მას ცხვირ წინ კარები ჩაუკეტეს.

პატარა ხანს შემდეგ ედისონის თანაშემწე გამოვიდა ლაბორატორიიდან და რო დაინახა ედისონი, გამოეხმაურა.

ძნელი წარმოსადგენია რანაირათ შეშინდა, შეკრთა კარის მცველი, რომ ძველი ტანისამოსით უცნობი მართლა ედისონი გამოდგა.

მაგრამ ედისონს გაეცინა, შეშინებულს მსახურს მხარზე ხელი დაჰკრა და უთხრა:

— ძალიან მუყაითი მცველი ყოფილხართ! დაიქით ეს ფული და ყველას ისე მოექეცით, როგორც მე მომექეცით დღეს.

ედისონს და მის თანაშემწეებს არ უყვართ ზარმაცი, მოხეტიალე ხალხი, რომელნიც უშლიან იმათ მუშაობას.

ცოცხალი სურათები.

ედისონმა განიძრახა 1887 წელს მოეგონა ისეთი მანქანა, რომელიც ადამიანს თვალით დანახვებდა ყველაფერს ისე, როგორც მგალითათ ფონოგრაფმა იცის სმენის საშუალებით ყველაფრის გადაცემა.

რასაკვირველია ფოტოგრაფიის წყალობით სახეების გადმოცემა მეტათ საყურადღებო გამოგონებაა, მაგრამ ფოტოგრაფიული გამოხატულება უსისხლ-ხორცოა. მას შეუძლიან მხო-

ლოთ ერთი წუთის მოძრაობა გადმოგვცეს და ახლა მოძრაობა. ფოტოგრაფიას შეუძლია გვიჩვენოს მხედარი და ცხენი სწორეთ იმ დროს, როდესაც განსაცდელის ასაცდენათ აპირებენ გადახტომას, მაგრამ თვით ცხენის და მხედრის გადახტომას, როგორ მიჰქრის განსაცდელისაკენ, მერე როგორ გადახტომით დაბრკოლებას იცილებს თავიდან და განაგრძობს ზხას—ყველა ამას ფოტოგრაფია ვერ გადმოგვცემს.

ტალღების მოძრაობა, რომელიც ეხეთქებიან დედამიწის ნაპირებს, ადამიანის მიმოსვლა, ფრინველთა ფრენა ფოტოგრაფიამ შეუძლებელი რომ დაგვანახოს. 1887 წლიდან ედისონი სულ იმ ფიქრში იყო, როგორ მოეხერხებინა ამ ნაკლის ამოკლება.

ბევრი მარცხის შემდეგ გამოკვლევამ ბოლოს ედისონი მიიყვანა იქამდის, რომ მან გამართა ორი ისეთი მანქანა, რომლებიც ერთმანერთს რომ მიაკარებდნენ ცოცხალ ფოტოგრაფიას იძლეოდა. ერთი მანქანის სახელია კინეტოგრაფი, რომელიც იღებს და გადასცემს მსგავსებას, რომელიმე მოვლენას, ფირფიტოებზე, მეორეს სახელია კინეტოსკოპი, რომელიც თვით მაჩვენებელია.

კინეტოგრაფს, რომელიც იბეჭდავს ყველა მსგავსებას და მოვლენას შეუძლიან ერთ წუთში 46 ფოტოგრაფიული ფირფიტო მოგვაწოდოს და რომელიც ერთ წამში შეადგენს 2700 მსგავსებას. ამ გვარათ ედისონმა შეიძლო ჩვენთვის მოეცა რომელიმე მოვლენის საჩვენებლათ ხუთი წამის განმავლობაში, ერთი მეორის მიყოლით 14,000 გამოხატულობა.

მაგრამ ამოდენა გამოხატულობის მიღება არ იყო საჭირო, რადგან ადამიანის თვალები ვერც აიტანდნენ ამისთანა სისწრაფით სურათების დანახვას. ამიტომ ედისონმა ფირფიტოების რიცხვი შეამცირა ერთ წამში ხუთმეტამდის.

რომელიმე მოვლენის მოძრაობას ჯერ ფოტოგრაფიულათ აიღებენ გრძელათ გავლებულ ესრედ წოდებულ ცელოლოიდინის ზოლზე, მერე დიდი სინათლის შემწეობით გარდაიცემა სწორ, უხორკლო და სრულებით თეთრ ადგილზე, თუნდა გაჭიმულ ტილოს ნაჭერზე.

ედისონმა თავის ლაბორატორიაში გამართა პატარა თეატრი, რომელშიაც თავის გამოკვლევებს ახდენდა. ამ

თეატრის სცენაზე, სადაც თეთრი ტილო იყო გაქიმული, ედისონი უჩვენებდა სხვა და სხვა ბუნების მოვლენებს, შემთხვევებს, რომელიც თავდაპირველათ კინეტოგრაფმა აღბეჭდა.

ამ გვართ ეს პატარა თეატრი ედისონისთვის ლაბორატორიაც იყო. აქ იმართება წარმოდგენა, რომელიც აღნიშნულია დიდი სისწრაფით და წეს-რიგით ფირფიტოებზე.

ერთხელ ედისონმა მოიწვია თავის ლაბორატორიაში ინდოელების მთელი კრება და სთხოვა, რომ მათ ეჩვენებინათ იმისთვის თავიანთი საყურადღებო ჩვეულებები, ცეკვა და თამაშობა.

ინდოელები დიდის სიამოვნებით დათანხმდნენ და დაიწყეს ედისონის წინ ცეკვა, ხტუნაობა, სირბილი, თამაში, თავიანთ კომბლებს ჰაერში იქნევდნენ, დიდი სისწრაფით ტრიალებდნენ და რასაკვირველია ფიქრათაც არ მოუვიდოდათ, რომ ამ დროს კინეტოგრაფი დიდი გულმოდგინეთ ბეჭდავდა ყველაფერს თავის ფირფიტოებზე. არც ერთ მათ ნახტომს, არც ერთ მათ მოძრაობას, რაც სცენაზე ხდებოდა, არ სტოვებდა აღუნიშნავათ.

რამოდენიმე ხნის შემდეგ, როდესაც ერთი მეორეს მიმყოლი გამოხატულობა, რასაც ინდოელები ადგენდნენ სცენაზე გადატანილი იყო ცველლოლოიდინის ზოლზე, ლენტზე, და უნდა კინეტოსკოპის საშუალებით ეჩვენებინათ ტილოზე ედისონმა მოიწვია ისევ ის ინდოელები თავის თეატრში.

ინდოელები რასაკვირველია ვერ წარმოიდგენდნენ რამოქლოდათ მათ და დამშვიდებულები ჩამწკრივდნენ თეატრის დარბაზში.

თეატრი სრულებით დააბნელეს. თეთრ ტილოზე, რომელიც გაქიმული იყო მთელ სცენაზე, გამოჩნდნენ რაღაც ჩრდილები, ჯერ სულ ბურუსით მოცულნი, მაგრამ ეს ჩრდილები ცოტ-ცოტა გაცხოვლდა, ბოლოს გამოჩნდნენ ვიღაც კაცები, რომლებიც ცეკვამდნენ კომბლებს იქნევდნენ, ერთი სიტყვით იტყოდით ინდოელები არიან სცენაზეო.

ზარ დაცემულნი ინდოელები უყურებდნენ ამ თვალთ-მაქცურ სანახაობას, და როდესაც ბოლოს ნათლად დაინახეს, რომ ეს კაცები, რომელნიც ცეკვამენ და ხტიან ამ ტილოზე თითონ არიან საშინლათ ელდა ეცათ, ისინი ღმუილით

ზეზე წამოვარდენ, სკამები პირქვე მოაქციეს, ყველაფერი ააფორიაქეს და ისე გავარდენ გარეთ. მას აქეთ რასაკვირველია კაცი მათ ფეხს ველარ შეადგმევინებდა ამ მოჯადოებულ სახლში.

როგორც ედისონმა ამ გვარი ფოტოგრაფიით მოახერხა ინდოელების ჩვეულების გადაღება ისეც მან, თუმცა დიდი გაჭირებით, ამგვარივე საშუალებით წარმოგვიდგინა, რაც ხდება წყლის ერთ წვეთში. ყველა ჩვენგანმა კარგათიციეს, რომ წყლის წვეთში, რაც უნდა პატარა იყოს წვეთი, ცხოვრობს მილიონზე მეტი უფრო პატარა ცხოველი ინფუზორია, და მათ თავიანთებური საიდუმლოებით მოცული ცხოვრება აქვთ; ამ ცხოვრების დანახვა, რომელიც არის ყველასთვის დიდი საყურადღებო, და რომელიც აქამდის შეეძლო მხოლოდ სწავლულს, ისიც ძალიან გამაღივებელი შუშის წყალობით—გვიჩვენა ედისონმა.

ახლა ედისონის წყალობით თეთრ ტილოზე ცოცხლად მოსჩანს წყლის წვეთი, ვხედავთ, როგორ ათასგვარი პაწაწკინტელა ცხოველები ირვებიან წინ და უკან, აქეთ იქით და როგორ ერთმანეთს ეცემებიან, ებრძვიან, სანამ ლონიერი არ შესქამს უღონოს.

ამ სანახაობას ყველა დიდი ყურადღებით თვალს ადევნებს, რადგან ჩვენ თვალ წინ გადიშლება ქვეყნიერების ფარული საიდუმლოება.

ან. წერეთლისა.

(შემდეგი იქნება).

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წლისათვის.

ყოველდღიური სამოქალაქო და სალიტერატურო გაზეთი. თარგმანი
საქართველოში

„სახალხო გაზეთი“

წელიწადი მეხუთე.

მომავალ 1914 წელს გაზეთი გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც წარ-
სულს წელს გამოდიოდა და გაზეთს ექნება კვირაობით

სურათებიანი დამატება.

1914 წლის ხელის მომწერნი, რომელნიც მთელი წლის სა-
ფასურს გადაიხდიან მიიღებენ პრემიად

ს ა მ ს წ ი გ ნ ს

გაზეთის ფასი დამატებიანათ: წლით როგორც ქალაქში ისე
ქალაქ გარედ ღირს 8 მან. 50 კ., საზღვარ-გარედ 15 მ.
ნახევარი წლით ტფილისში 4 მან. 50 კაპ., საზღვარ-გარედ
7 მ. 50 კ., ერთი თვით ტფილისში 75 კ., საზღვარ გარედ
1 მან. 25 კაპ.

ცალკე ნომერი უფლებან ერთი შუური. დამატებიანი ნომერი (კვი-
რისა) 7 კაპეიკი

ადრესის გამოსაცვლელი ფასი 40 კაპ.

ხელის მოწერა მიიღება „სახალხო გაზეთის“ კანტორაში და წერა-კით-
ხვის საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში ი. ავალიშვილთან.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, груз. газ. „САХАЛХО ГАЗЕТИ“ поч-
товый ящикъ 190.

Открыта подписка на 1914 годъ
НА ГАЗЕТУ

„Закавказская Рѣчь“

(Годъ изданія шестой).

Подписная цѣна

Съ доставкой на домъ:	Въ Тифлисъ.	Въ провинція.
На годъ	6 руб. — коп.	8 руб. — коп.
„ полгода	3 руб. 50 коп.	4 руб. 50 коп.
„ 3 мѣсяца	2 руб. — коп.	2 руб. 25 коп.
„ 1 мѣсяць	— 75 коп.	— 75 коп.

Отдѣльный номеръ 5 коп.

АДРЕСЪ: Тифлисъ, редакция газ. „Закавказская Рѣчь“, Дворцовая
ул. д. Сараджева. Для телеграммъ: Тифлисъ, „Закавказская Рѣчь“.

Редакторъ Д. М. Думбадзе. Издатель Э. З. Горделадзе.

11 26/1

ჯეჯილი

საქმანწვიდო ნახატებიანი ჟურნალი
ოცდა მესუთე წელიწადი.

ჟეჯილი დაარსებულია 1890 წელს.

გამოვა 1914 წ. თვეში ერთხელ, ჟურნალში ორი განყოფილებაა, პარტრებისათვის და მოზრდილთათვის.

ჟურნალი «ჯეჯილი» თბილისში ეღირება 4 მან, ქალაქ გარეთ (გაგზავნით) 5 მან.

ნახევარი წლით 3 მან., ცალკე ნომერი 40 კაპ.

ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში — «ჯეჯილის» რედაქციაში,
(არტილერიის ქუჩა, № 5.)

ქალაქ გარეთ მცხოვრებლებს შეუძლიანთ მიმართონ:

- ქუთაისში — ისიდორე კვიციანიძეს.
- მიხაილოვში — ვლად. ჩიქოვანს.
- სამტრედიოში — რაჟდენ ნანეიშვილს.
- სიღნაღში — კნ. ნ. ანდრონიკაშვილს.
- ჭიათურაში ქალ. ჯაფარიძეს და — ნიკო წუწუნავის.

ფოსტის ადრესი: Въ тифлисѣ въ Ред. Грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“

რედ. — გამომცემელი ან. თუმანიშვილი წერეთლისა.

ჯეჯილის 1914 წლის ხელის მომწერლებს
ვინც ჟურნალის ფასს სრულად გადაიხდის
საჩუქრათ გაეგზავნებათ
დასურათებულ ვიგნი.

„კუნწულა“